

Betlémská hvězda

PhDr. Mgr. Jeroným Klimeš, Ph.D. 2016-11-13

Tento text a další doprovodná videa naleznete na <http://betlemskahvezda.klimes.us>

29. března roku 7 před naším letopočtem by každý, i amatérský astronom zajásal. Těsně před svítáním se objevily v rychlém sledu čtyři nebeská tělesa: Jupiter, Merkur, Saturn a Měsíc v novu (tzv. heliakální východ planet, viz video I. na <http://betlemskahvezda.klimes.us>). Jednalo se o poměrně vzácný shluk (konjunkci) "krácejících hvězd" čili planet v severním ramenu Ryb, posledním souhvězdí Zodiaku. Těsně před východem těchto planet navíc zapadl na protějším konci oblohy Mars, čili zlověstná planeta stála v opozici (180°) i Venuše byla

polokvadratuře (45°). Z hlediska astrologie zkrátka všech sedm „krácejících hvězd“, které můžeme pozorovat prostým okem, bylo tomto významném uskupení, a to pouhé dva dny před 1. Nisanem, čili jejich Novým Rokem. Ano, dnes si řekneme: "Zajímavá konjunkce planet", ale jak stejný úkaz mohli číst hvězdáři ve starověkém Babylónu, kde kvetla astrologie?

Astronomie, astrologie a princip synchronicity

Astrologie vycházela z předpokladu *synchronicity*: *Jak nahoře, tak dole*. Čili jestliže se děje něco vyjimečného nahoře na nebi, tak se musí dít něco vyjimečného i zde na zemi, a naopak, jestliže se děje něco vyjimečného někde na zemi, tak nepotřebujeme noviny ani Internet, neboť hvězdy nám to samy prozradí. Obloha byla tehdy nabitá informacemi o tom, co se děje na Zemi, a tehdejší učence zajímalo především, jak tyto informace z oblohy vyčíst. Pohyb nebeských těles byl rámcově znám. Mohli si spočítat, jaké planety se v daný den na obloze objeví, ale rozhodně si nemohli zobrazit, jako my dnes, jak bude obloha přesně vypadat. Tedy sledovat oblohu bylo nekončící dobrodružství.

Židé a astrologie

Židé sami neměli astrologii v lásce. Zmínky o planetách bychom hledali ve Starém Zákoně s lucernou (Sd 2,13; 10,6; 1Sam 7,4; 12,10). Pravověrný Žid měl hvězdopřevectví zkrátka za modloslužbu – "Nebudete se obírat hadačstvím ani věštěním," (Lv 19, 26; podobně De 18, 9-12). Dokonce Židé vymysleli planetám nové, ryze popisné názvy, aby neevokovaly vzpomínku na pohanská božstva, viz příloha.

Například orientální bohyně Ašteret dala jméno nejen řeckému označení pro hvězdu - aster (αστέρι), ale její uctívání bylo spojováno s planetou/hvězdou Venuší. Pohanský ráz se nejprve pokusili Židé znehodnotit tím, že její jméno עשתרת [ašteret] vokalizovali podle slova בשת [bOšEt] "hamba", a tak vznikl patvar עשתורת [aštOrEt]. Nakonec ale stejně pro Venuši vymysleli nové neutrální jméno נוגה [noga] čili Jasněnka. V opovržení byla i sama astronomie/astrologie, například pohanům se opovrživě říkalo: עובדי כוכבים ומזלות [ovdej kochavim ve mazalot] služebníci hvězd a znamení. Na druhou stranu i Židé museli hvězdy se souhvězdími znát a řídit se jimi, protože pomocí nich všichni v noci určovali čas, například pro střídání stráží ap. (Viz tabulka názvů planet na konci článku; Špelda 2007)

V Babylonu ještě z dob babylonského exilu v 6. století př. Kr. žila velmi početná komunita diasporních Židů. Není moc pravděpodobné, že by mudrci z východu byli úplní cizinci či lidé zcela jiných etnik a kultur. Naopak spíše to byli Židé žijící mimo území Palestiny, čili tzv. diasporní Židé, kteří také vyčkávali příchod mesiáše. Ti však bývali často hodně ovlivněni místní kulturou, kde vyrostli. (Vzpomeňme našeho Jana Wericha, který byl také diasporním Židem.)

Kromě Chaldejců v Babylonu (Irák) přicházejí do úvahy ještě Peršané v Iránu, kteří vyznávali zoroastrismus. Den u nich začíná svítáním, proto heliakání východ hvězd na den slunce (v neděli) by pro ně mohl mít větší význam než pro Babyloňany, které zajímá spíš západ.

Na okraj vysvětlení tradičního označení - tři králové či mudrci

Mágům se říká tradičně králové proto, že v žalmu 72 se píše: "*Králové Taršíše a ostrovů přinesou dary, budou odvádět daň králové Šeby (Jemenu) a Seby. Všichni králové se mu budou klanět, všechny národy mu budou sloužit.*" Jenže Taršíš je nejednoznačné označení. Existuje Taršíš ve Španělsku, ale pravděpodobněji se jedná o Tarsus v dnešním Turecku, rodiště sv. Pavla (ale byla i další města se jménem Taršíš). Ostrovy jsou míněny zřejmě ostrovy v Egejském moři, tzn. že věta má význam: Králové od severu až na jih přinesou dary a budou se mu klanět.

Tři byli podle Origena zřejmě proto, že Ježíš dostal tři dary: zlato, kadidlo a myrhu. K tomu Izaiáš dodává: "*K tvému světlu přijdou pronárody a králové k jasu, jenž nad tebou vzejde. Rozhlédni se kolem a viz, tito všichni se shromáždí a přijdou k tobě; zdaleka přijdou tví synové a dcery tvé budou v náručí chovány. Až to spatříš, rozzáříš se, tvé ustrašené srdce se radostně rozbuší, neboť hučící moře tě zahrne svými dary, přijde k tobě bohatství pronárodů. Přikryje tě záplava velbloudů, mladých velbloudů z Midjánu a Éfy; přijdou všichni ze Sábý, ponosou zlato a kadidlo a budou radostně zvěstovat Hospodinovu chválu.*" (Iz 60, 3-6)

Každopádně v biblickém originále je pouze v plurálu víceznačné(*) "mágové" bez bližšího určení, ať jim dnes říkáme jakkoli - mudrci, králové ap.

(*) Například Sk 13, 6 též referují v originále o jakémisi mágovi Bar Jesus - μάγον Βαρισησοῦς čili "syn Ježíše" či Jozueho; Ježíš čili Jošua je totiž zkratka běžného jména Jozue, Jehošua.

Co Betlémská hvězda rozhodně být nemohla

Podle evangelisty Matouše v souvislosti s narozením Ježíše přicházejí do Jeruzaléma mágové (μάγοι) a ptají se na nového krále, jehož hvězdu viděli na východě. "*Když to uslyšel Herodes, znepokojil se a s ním celý Jeruzalém.*" Z toho vyplývá, že Jeruzalém se o hvězdě nového krále dozvídá teprve až od mágů, kterým říkáme Tři králové.

Jestliže si v Jeruzalémě nikdo nepovšiml na obloze ničeho nápadného, tak to znamená, že **Betlémská hvězda nebyla nijak vizuálně nápadná** - nemohla to být ani kometa, které se lidi báli, ani výbuch supernovy přitahující pozornost všech (viz animovaná ukázka Keplerovy supernovy v obrázcích).

Něčeho takového si nemohli v Jeruzalémě nevšimnout.

Nejpravděpodobnější vysvětlení je, že to bylo vcelku nenápadné uskupení hvězd/planet/Měsíce. "Chodící

hvězda" je dodnes v hebrejštině označení pro planetu (כוכב לכת; kochav lechet). Jestliže tedy Matouš říká, že "hvězda šla před mágy", pak tehdejší Žid to chápal tak, že se jednalo o planetu či uskupení planet (Proč se říká planetám chodící hvězdy názorně ilustruje video II.). Tento požadavek by uskupení planet zmíněné v úvodu tohoto článku splňovalo. Bylo vidět jen pár minut a zaregistrovat jej mohl víceméně jen ten, kdo byl fanda do hvězd.

Nicméně Babylon, na rozdíl od Jeruzaléma, byl naopak pozorováním hvězd přímo posedlý, tedy i tamní diasporní Židé museli být ovlivněni místní kulturou, a tedy nebyli v tomto směru tak úplně pravověrnými Židy.

Výklad konjunkce podle hebrejských názvů jednotlivých těles

Když mágové uviděli čtyři hvězdy, stačilo jim, aby si přeříkali jejich hebrejské názvy a věděli, co ta konjunkce má znamenat:

Jupiter - צדק [cedek] - Boží spravedlivý, královská hvězda

Saturn - שבתאי [šabatai] - planeta soboty čili Židů (podrobnější výklad viz příloha pánové dnů a hodin)

Merkur - כוכב [kochav] - Hvězda Boží komunikace. Planeta je prý tradičně spojovaná s moudrostí (zdravím) (Leicht 2011).

Na názvu této planety můžeme ilustrovat nelogičnost esoterického uvažování. U Židů je dodnes populární isopsefie, gematrie čili číselná symbolika, která vzniká tak, že sečteme číselné hodnoty písmen ve slově (viz apokalyptická příšera v Zj 13, 18). Například v Pompejích (cca 79 př. n. l.) se našlo dnes již zřejmě nedochované grafiti (Fiorelli 1875, modernějším zápisem):

ΦΙΛΩ ΗΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΜΕ

Miluji, jejíž číslo (arithmos) je FME čili 545 (Φίλω ης αριθμος φμε), výpočet viz příloha.

Každopádně nechápu, proč židovská gematrie rozdělila slovo "hvězda/Merkur" [kochav] po slabikách na dvě části: כב...כו, což odpovídá (20+6)...(20+2), viz příloha. Ale číslo 26 je též číslo Božího jména Jahve, JHVH (יהוה je 10+5+6+5). Dvacet dva, 22 je počet písmen hebrejské abecedy, kterou je napsaná Tóra, pět knih Mojžíšových. V židovské symbolice je tedy má být Merkur hvězda Boží komunikace s lidmi, popř. (Boží) moudrosti. Samozřejmě kdyby se tato písmena poskládala jinak, tak vznikne úplně jiný význam. Problém je v tom, že každý esotericky uvažující člověk, včetně tří králů, nějak dospívá k subjektivnímu přesvědčení, že to či ono tvrzení je pravdivé. Tento proces je z větší části chaotický, proto je vcelku nadlidský výkon zpětně s jistotou odvodit, jak takový esoterik mohl v minulosti uvažovat. Jediné, co nám v této zoufalé situaci může trochu pomoci, je fakt, že esoterici sami dospívají k nějak tradovanému plovoucímu konsensu. Prostě někdo vymyslel tuto interpretaci Merkuru a ostatní esoterici to po něm vcelku ochotně přebírají (viz příloha gematrie).

Měsíc - Měsíc se řekne hebrejsky יָרֵךְ [jareach] či "bělavý" לבנה [lavana]. "Jareach" je odvozeno od stejně psaného, ale jinak vyslovovaného slova יָרַח [jerach], které označuje trochu nelogicky kalendářní měsíc. Navíc v hebrejském kalendáři začíná nový kalendářní měsíc vždy novoluním, při kterém se pořádaly hostiny (1Sa 20,5-6). Kalendářnímu měsíci se běžně říká שׁוּדֵשׁ [chodeš], což je též odvozeno od slova שׁוּדַח [chadaš] nový. Novolunní se řekne מוֹלָד [molad], což je odvozeno od slova zrození.

Začátek lunárního měsíce

Na této simulaci ze Stellaria je odstraněna modrá obloha a Měsíc je mnohonásobně zvětšen chvíli před západem Slunce v 1. Nisanu podle babylonského kalendáře (-0006-04-02), viz příloha. Tak můžeme vidět to, co si tehdy astronomové mohli jen domýšlet.

Nový lunární měsíc začíná tím, že na nebeské klenbě Měsíc v protisměru předběhne Slunce, takže to zapadá dřív než Měsíc. Po západu Slunce se tak na zčernalé obloze objeví první srpek Měsíce. Tento úkaz definuje začátek lunárního měsíce. Právě kvůli tomuto předbíhání se lépe určuje než úplněk.

Spojnice chodících hvězd – zde Měsíce, Slunce a Venuše ležící mezi nimi – ukazuje pomyslný průběh **ekliptiky**, na které leží i všechna souhvězdí zvěřetníku. Dole vidíme vodorovnou čáru – severní rameno Ryb. Slunce je momentálně ve znamení Berana, a když zapadne, objeví se na obloze Venuše a za ní srpek měsíce v souhvězdí Býka. Za dvě hodiny doputuje k obzoru další znamení – Blíženci.

U srpků osvětlená část Měsíce ukazuje směr, kde se tou dobou nachází Slunce. Protože začátkem lunárního měsíce Slunce zapadá před Měsícem a ekliptika je vcelku kolmá k horizontu, tak v jižních zeměpisných šířkách je srpek orientován jako lodička, jak vidíme zde na příkladu Jeruzaléma.

Po sedmi dnech čili po týdnech se objevují a mizí půlky či takřikajíc čtvrtě Měsíce. Patnáctý den je úplněk.

Na uvedené helikální konjunkci vychází měsíc před Sluncem, tedy nemůže se jednat o začátek prvního jarního měsíce čili 1. Nisan, ve kterém býval i svátek židovských velikonoč, vyjití z Egypta čili **פסח** [pesach]. Jedná se o poslední dny předchozího roku, dnes bychom řekli před Silvestrem. Otázka je hlavně, zda pro tehdejší astronomy byl 1. Nisan důležitý, zda je více nezajímala konstelace hvězd v den jarní rovnodennosti 23.3.7 př.n.l., viz příloha.

V Exodu (Ex 12,1-2) se píše: *"Hospodin řekl Mojžišovi a Áronovi v egyptské zemi: 'Tento měsíc [Nisan "březen"] bude pro vás začátkem měsíců. Bude pro vás prvním měsícem v roce.'"* (Dnes je ale prvním měsícem židovského kalendáře měsíc Tišri "září". Divecký 2005) Měsíc byl pro Babylon a celý Blízký Východ vždy neopominutelné nebeské těleso. Motiv Měsíce a hvězdy je dodnes na mnoha národních vlajkách z Blízkého východu. Na novoluní se pořádaly hostiny (1Sa 20,5-6) ap.

Motiv Měsíce a hvězdy na dobové minci z Antiochie (dle Molnara 1999)

To, že mudrci mohli vnímat a označovat konjunkci 29. března jako *hvězdu* nového krále, můžeme vidět i u jiného Žida, který dokonce jmenoval Šimon syn hvězdy **שמעון בר כוכבא** [šim'on/simeon bar kochba; aramejsky]. Ten započal velké židovské povstání proti Římanům v letech 132 - 136, poté co císař Hadrian zakázal obřizku. Toto povstání skončilo definitivním zánikem izraelského státu až do Druhé světové války. Bar

Kochbovi dala jméno zřejmě konjunkce Jupiteru s Venuší roku 105, kdy tyto dvě planety se sloučily do jednoho bodu. I zde se říkalo konjunkci jednoduše "hvězda" v jednotném čísle.

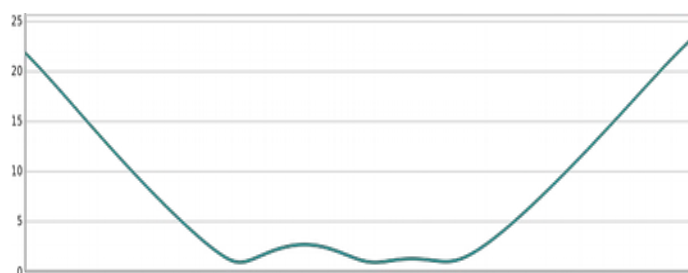
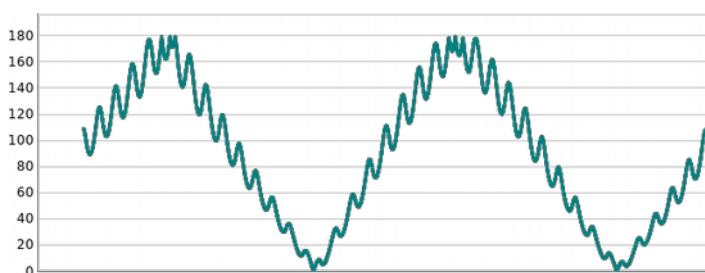

Konjunkce Jupiteru s Venuší vedle s královskou hvězdou Regulus pravděpodobně dala v roce 105 jméno Šimonovi bar Kochbovi

Přes přesilovku otázek a nejasností je jisté, že **babylonský či perský Žid mohl číst uskupení po jednotlivých planetách - Jupiter, Merkur, Saturn, Nov = Král, zvěstovaný, židovský, nový či narozený.**

Konjunkce Jupiteru, Saturnu a Měsíce během roku 7 př. n. l.

Konjunkce Jupiteru, Saturnu a popř. i Měsíce nejsou úplně vzácné - objevují přibližně každých 19 let, tedy přibližně jako Metónův cyklus (ten ale má jinou genezi). Většinou se Jupiter jen letmo dotkne Saturnu a zase tyto planety letí od sebe. Trojnásobná konjunkce Jupiteru a Saturnu je vzácná, objevuje se jednou za 854 let. Stejně tak udivila i Johana Keplera roku 1603, a proto zpětně objevil i tuto roku 7 př.n.l.

Úhlová vzdálenost mezi Jupiterem a Saturnem

Levý obrázek ukazuje 19letý cyklus konjunkcí, resp. opozit, kdy planety jsou vedle sebe, resp. na opačných pólech oblohy. Pravý obrázek je úhlová vzdálenost těchto planet po dobu trojnásobné konjunkce v roce 7 př. n. l. Vidíme, že planety byly od sebe na vzdálenost jednoho až dvou prstů při natažené paži, viz video II. a příloha o měření úhlů. Každopádně ve starověku nešlo u konjunkcí o nějakou limitní vzdálenost planet, ale spíš o to, aby planety byly v jednom znamení či souhvězdí, popř. tak blízko, aby vytvářely nějaký zajímavý a "intepretovatelný" obrazec, "gestalt" (Koch 2014; příloha úhlových vzdáleností).

Podle babylonského kalendáře Keplerova konjunkce nepřipadá na přestupný rok 19letého cyklu babylonského kalendáře, viz příloha. Pokud počítáme 19leté periody o židovského stvoření světa (-3761), pak 198. perioda připadá na rok 1 n. l., tedy též nepřipadá na probíranou Keplerovu konjunkci. Ale o začátku letopočtu se ví, že Dionisius Exiguus (Diviš Malý) jej stanovil zpětně a zjevně špatně, např. Herodes Veliký byl už čtyři roky mrtvý.

V roce 7 př. n. l. bylo vyjimečné, že tyto dvě planety se kolem sebe motaly skoro celý rok (viz video II). Tedy každý měsíc se nad východním obzorem či na obloze objevila stejná královská trojkombinace hvězd (Jupiter, Saturn, Měsíc) v nejrůznějších uskupeních, což s tehdejšími znalostmi nebylo předvídatelné:

-0006-03-29 - početí

-0006-04-25

-0006-05-23

-0006-06-19

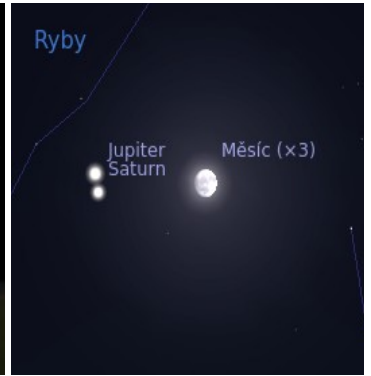
-0006-07-16

-0006-08-12

-0006-09-08

-0006-10-05

-0006-11-01

-0006-11-29

-0006-12-26 - narození

-0005-01-23 - okluze

-0005-02-20 klanění králů

Toto už jsou spíš dvě konjunkce Jupiter s Měsícem a Saturn s Marssem.

Do 5. října vychází konjunkce na východě, ale pak se začíná přesouvat na obloze směrem k západu, kam i ukazuje. Tedy "kráčející hvězda" jakoby "jde" před mágy z Babylonu/Persie směrem k Jeruzalému. Opět se můžeme jen dohadovat, jaký význam těmto opakujícím se uskupením východní hvězdáři připisovali. Můžeme jen zkusit, zda na tuto sekvenci konjunkcí sedí na popis událostí, který přináší Matouš (Mt 2, 1nn):

Když se narodil Ježíš v judském Betlémě za dnů krále Heroda, hle, mudrci od východu se objevili v Jeruzalémě a ptali se: "Kde je ten právě narozený král Židů? Viděli jsme na východě jeho hvězdu a přišli jsme

se mu poklonit." Když to uslyšel Herodes, **znepokojil se a s ním celý Jeruzalém**; svolal proto všechny velekněze a zákoníky lidu a vyptával se jich, kde se má Mesiáš narodit. Oni mu odpověděli: "V judském Betlémě; neboť tak je psáno u proroka: 'A ty Betléme v zemi judské, zdaleka nejsi nejmenší mezi knížaty judskými, neboť z tebe vyjde vévoda, který bude pastýřem mého lidu, Izraele.'" Tehdy Herodes tajně povolal mudrce a podrobně se jich vyptal na čas, kdy **se hvězda ukázala**. Potom je poslal do Betléma a řekl: "Jděte a pátrejte důkladně po tom dítěti; a jakmile je naleznete, oznamte mi, abych se mu i já šel poklonit." Oni krále vyslechli a dali se na cestu. A hle, **hvězda, kterou viděli na východě, šla před nimi, až se zastavila nad místem, kde bylo to dítě**. Když spatřili hvězdu, zaradovali se velikou radostí. Vešli do domu a uviděli dítě s Marií, jeho matkou; padli na zem, klaněli se mu a obětovali mu přinesené dary - zlato, kadidlo a myrhu. Potom, na pokyn ve snu, aby se nevraceli k Herodovi, jinudy odcestovali do své země. Když odešli, hle, anděl Hospodinův se ukázal Josefovi ve snu a řekl: "Vstaň, vezmi dítě i jeho matku, uprchni do Egypta a buď tam, dokud ti neřeknu; neboť Herodes bude hledat dítě, aby je zahubil." On tedy vstal, vzal v noci dítě i jeho matku, odešel do Egypta a byl tam až do smrti Herodovy. Tak se splnilo, co řekl Pán ústy proroka: 'Z Egypta jsem povolal svého syna.' Když Herodes poznal, že ho mudrci oklamali, rozlítil se a dal povraždit všechny chlapce v Betlémě a v celém okolí ve stáří do dvou let, podle času, který vyzvěděl od mudrců. Tehdy se splnilo, co je řečeno ústy proroka Jeremiáše: 'Hlas v Ráma je slyšet, pláč a veliký nářek; Ráchel oplakává své děti a nedá se utěšit, protože jich není.' Ale když Herodes umřel, hle, anděl Hospodinův se ukázal ve snu Josefovi v Egyptě a řekl: "Vstaň, vezmi dítě i jeho matku a jdi do země izraelské; neboť již zemřeli ti, kteří ukládali dítěti o život." On tedy vstal, vzal dítě i jeho matku a vrátil se do izraelské země.

Ukázala se hvězda na východě?

Ano, jednalo se o tzv. heliakální východ konjunkce Jupitera, Saturna, Merkuru, Měsíce a de facto i Slunce 29. března 7 př. n. l. (neděle). Všechna tato uskupení Jupitera, Saturnu a Měsíce mají sklon se na obloze **objevit či ukázat**, buď „náhle“ vyjdou na východu, nebo se objeví na obloze po té, co zapadne Slunce (např. 29.11. 7 př. n. l. video III.).

Mohou retrográdní smyčky vysvětlit termín "zastavit se"?

Planety jakoby chodí a zastavují se na hvězdném pozadí (pod nebeskou klenbou, viz video II.), ale zde je hlavní problém s tokem času. Cesta z Babylonu do Jerusalema proti toku Eufratu a přes Damašek do Jerusalema trvala řadu měsíců, ale v Jeruzalémě zřejmě události nabraly rychlý spád. Rozhovor s Herodem, pár kilometrová vzdálenost z Jeruzaléma do Betléma, kterou je možno zvládnout i v noci za dvě tři hodiny, příchod do Betléma vyhledání Ježíše – to vše je otázka maximálně pár dnů.

Retrográdní smyčka, kterou vykresluje Mars po "nebeské klenbě"

Zvykem je interpretovat zastavení hvězdy jako okraje smyčky, kterou opisuje na hvězdném pozadí při svém zpětném pohybu. Nicméně tento tzv. retrográdní pohyb je příliš pomalý oproti spádu událostí, které by měl vysvětlovat. Mnohem pravděpodobnější je, že **mágové vyčkávali periodických konjunkcí Jupitera, Saturna a Měsíce a sledovali, jakou tyto "krácející hvězdy" udělají otočku po obloze za tu noc, co se objevily**. Jak bylo řečeno, s tehdejšími znalostmi astronomie mohli předvídat, že ten který den se daná tělesa na

obloze pravděpodobně objeví, ale to, jak nakonec bude vypadat jejich uskupení, jak se budou tu noc na obloze pohybovat či točit, to bylo s napětím očekáváno a samozřejmě i následně interpretováno.

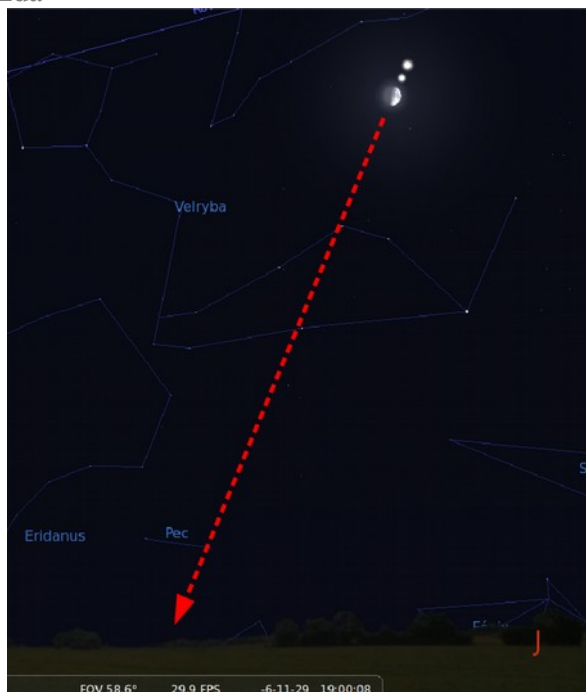
Jak v realitě fungovalo ptáko- či hvězdopravectví?

Pozdní současník Krista, Josefus Flavius v Židovských starožitnostech zachytil, jak vypadalo v praxi ptákoopravectví (Klimeš 2008):

Když jsem táhl k Rudému moři, provázel mne mezi jinými jezdci, kteří byli členy mého doprovodu, Žid jménem Mosollamos. Byl to inteligentní a statný muž, Řekové i barbaři ho shodně uznávali za nejlepšího lučištníka. Tehdy po cestě pochodovalo mnoho vojáků a tu jakýsi věštec pozoroval let ptáka a rozhodl, aby se všichni zastavili. Mosollamos se tehdy zeptal, proč čekají. Věštec ukázal na ptáka a řekl: „Zachová-li pták svou polohu, pak je prospěšné, aby se všichni zastavili; vzlétne-li pták a poletí-li vpřed, bude vhodné táhnout dál, ale poletí-li pták zpět, musí se všichni hned vrátit.“ Mosollamos na to neřekl ani slovo, ale napnul luk, vystřelil a svým zásahem ptáka usmrtil. Věštec i ostatní se rozhořčili a proklínali Žida. „Co blázníte,“ řekl Mossollamos, „nešťastníci!“ Pak vzal ptáka do rukou a řekl: „Jak by mohl tenhle pták, který se neuměl postarat o vlastní záchranu, předpovědět nám něco rozumného o naší výpravě? Kdyby uměl předvídat budoucnost, nebyl by přiletěl sem na toto místo, protože by se bál, aby ho svým šípem neusmrtil Žid Mosollamos.“

Pro pravověrného žida, kterým bez pochyby Mosollamos byl, nebylo představitelné, aby o vítězství rozhodoval někdo jiný než sám Hospodin, natož nějaký hloupý pták. Zde je na jedné straně vidět, jak židovský monoteismus prosazoval principy vědeckého uvažování, ale dále i přímočarý způsob, jakým věštcí tehdy interpretovali pozorovatelné úkazy. Je důvodné předpokládat, že nejen ptákoopravectví, ale i hvězdopravectví se řídilo stejně přímočarými, až zkratovitými úvahami. Uskupení hvězd někam ukazuje, nějak se během noci protočí, nějak změní konfiguraci, a hned na místě se tomu přisoudí nějaký význam za bouřlivého citového doprovodu: "*Když spatřili hvězdu, zaradovali se velikou radostí.*"

Lidé se stávají pověřčiví, když se dostanou do situací, které nemají pod svou kontrolou, proto zesíleně pověřčiví bývají herci, sportovci, vojáci a podobné profese. Proto málokdo si dnes dokáže připustit a představit, že by pochodující armáda předváděla na mapě chaotický "Braunův" pohyb jen kvůli tomu, že nějaký zcela náhodně vybraný pták si zrovna sedl na haluz a pak odletěl vlevo dolů. Ale tehdy to bylo vůči hledně normou. Převeďme si to na naše hvězdopravce. Ptákoopravec se chaoticky motá v krajině, s hlavou nahoru pozoruje ptáky. Hvězdopravci to dělali stejně, jen pozorovali hvězdy.

Konjunkci je možno interpretovat jako šipku

Uskupení planet s Měsícem se chová podobně jako kometa – má charakter šipky či vektoru, a tak ukazuje směr, jak je vidět na obrázcích z jednotlivých dnů. Navíc tato šipka se všelijak otáčí během noci, kdy ji pozorujeme, a tak ukazuje na různá místa na obzoru či obloze, viz video III. To samozřejmě mohou esoterici interpretovat jako ukazatel cesty.

V srpnu 7 př. n. l. vychází konjunkce v jedné vodorovné linii, ale během noci Měsíc jakoby obíhá Saturna a neustále ukazuje k jižnímu obzoru. V září se též Měsíc stáčí a celou noc jako by ukazuje k jihozápadu. V říjnu i v listopadu dělá měsíc téměř na vlas to samé, co v září - systematicky ukazuje celou noc na jihozápad. Ale překvapivě šipka této konjunkce při druhé listopadové konjunkci ukazuje systematicky celou noc na jihovýchod. Jestli tyto konfigurace interpretovali mágové podobně jako ptákovci, pak je mohly směřovat směrem k Jeruzalému - západně či jihozápadně od oblastí, odkud pravděpodobně vyšli. Zkrátka termín "hvězda se zastavila" je víceznačný - může znamenat zastávku oproti hvězdnému pozadí, otočení během noci nebo místo, kde zapadla poslední konjunkce.

Zájemce o podrobnosti odkazují na program Stellarium, kde si mohou tento pohyb planet po obloze během jednotlivých nocí přehrát. Těžko z něho však něco usoudit, když nevíme, kde se tou dobou mudrci nacházeli a jaké otázky si kladli.

Co se dělo v Jeruzalémě

Český ekumenický překlad Bible překládá otázku mágů v Jeruzalémě následovně: "Kde je ten *právě* narozený král Židů?" Problém je v tom, že v originále chybí slovo "právě"(*). Tuto překladatelskou chybu, ale můžeme chápat jako otázku: Předpokládali mágové, že do Jeruzaléma putují v době těhotenství královny (což by vyplývalo ze slova *právě*), nebo vyráželi ze své domoviny s přesvědčením, že se už král narodil a jdou se mu jen poklonit? Možná, že zprvu tradičně předpokládali, že heliakální východ konjunkce 29. března má oznamovat narození krále, pak si ale museli nějak odpovědět na otázku, proč se jim ta hvězda objevuje stále dokola.

(*) Matthew 2:2 (TR) λεγοντες που εστιν ο τεχθεις βασιλευς των ιουδαιων ειδομεν γαρ αυτου τον αστερα εν τη ανατολη και ηλθομεν προσκυνησαι αυτω

Každopádně po příjezdu do Jeruzaléma museli své úvahy zgruntu přehodnotit: "Co vlastně ty hvězdy říkaly?" Jestliže hvězda před 1. Nisanem neoznamovala narození nového krále, znamená to snad, že oznamovala jeho početí? Trochu netypické, ale budiž. Těhotenství trvá přibližně deset lunárních měsíců. Když první, heliakální konjunkce byla 29. března, pak nový král se musel logicky narodit pod znamením své hvězdy 26. prosince 7 př. n. l. Jaká byla ten den konstelace hvězd při západu této konjunkce? Merkur, Měsíc (první srpek) – 60°. Venuše je v trigonu (120°) k Jupiterovi, více viz příloha úhlové vzdálenosti.

V Jeruzalémě se ale žádné královské dítě nenachází, musíme jej hledat jinde. Herodova nápověda zní: „Jděte do Betléma.“ Mudrci prošli možná pod vlivem zákoníků a kněží dalším myšlenkový posunem: "Když se nejednalo o řádného krále, tak se muselo jednat o prorokovaného a očekávaného Mesiáše." Tomu by odpovídalo i hebrejské jméno Jupitera (יְהוָה cedek) – spravedlivý, ale toto očekávání mohli mít od začátku.

Otázka příchodu mudrců do Betléma

Podle obecné představy mudrci přicházejí za Ježíšem záhy po porodu. To není možné z dvou důvodů. Jednak Maria byla po porodu nábožensky nečistá, nemohla se stýkat s cizími muži, a dále příchod mudrců musela být poslední událost v Betlémě. Matouš píše, že mágové s Josefem byli nervozní z toho, že Herodes projevoval až moc velkou ochotu se přijít novému králi "poklonit". Proto mágové chvatně odjíždějí jinou cestou než přes Jerusalema a i Josef nakvap v noci odjíždí s Marií a Ježíšem směr Egypt. Tedy příchod magů musela být poslední událostí v Betlémě.

Podle Lukáše ale ještě byl Josef s Marií v Jeruzalémském chrámě obětovat prvorozeného syna Bohu (obřizka - analogie křesťanského křtu) po řádném očišťování. Tam by Josef rozhodně nejel a už vůbec by se nebavil veřejně se Simeonem a prorokyní Annou, kdyby věděl, že Herodes s celým Jeruzalémem slídí po nově narozeném králi. Tedy návštěva Jeruzalémského chrámu musela být ještě v anonymitě, před příchodem mudrců do Jeruzaléma. V Jeruzalémě se mohl Josef s Marií opět potkat se Zachariášem, otcem t.č. půlročního Jana Křtitele, neboť tam míval službu v chrámě.

Očišťování Marie probíhalo řádně podle Tóry (Lev 12, 1-8). Lukáš píše (Lk 2, 21-24), že se do osmého dne čekalo na obřizku, a pak se postupovalo v očišťování dle Mojžíše. To trvalo dalších 33 dnů. Dohromady tedy 40 dnů od narození:

Když žena otěhotní a porodí chlapce, bude nečistá po sedm dní; bude nečistá jako v době svého obvyklého krvácení. Osmého dne bude obřezána jeho předkožka. Matka pak setrvává v očišťování od krve ještě po třicet tři dny. Nedotkne se ničeho svatého a nevejde do svatyně, dokud neskončí dny jejího očišťování (Lev 12, 1-4).

Dostáváme tedy následující data:

26.12.0007 př. n. l. narození Ježíše v Betlémě, 11. konjunkce Jupitera, Saturna, Měsíce

03.01.0006 př. n. l. 8. den – obřizka Ježíše v Betlémě

04.02.0006 př. n. l. 40. den po porodu – konec očišťování ženy při porození syna a obětování v Chrámě

Teprve po tomto datu mohla Maria vstoupit do chrámu, kde se tedy odehrály rozhovory se Simeonem a prorokyní Annou. Pak se vracejí do Betléma a Josef s Marií musejí řešit otázku, kam dál – zůstat v Betlémě, odstěhovat se do Nazareta? Tyto plány následně zcela změnil příchod mudrců do Jeruzaléma, který jistě neočekávali.

Není moc pravděpodobné, že by mudrci dorazili o roky později po narození Ježíše. To paradoxně vyplývá z faktu, že zhrzený Herodes dává pokyn k vyvraždění dětí pouze do dvou let. Herodes byl zamindrákovaný

paranoidní psychopat, kterého si nevážili ani jeho manželky, ani Židé, které si kupoval honosnými stavbami, ani Římané, kteří ho dosadili na trůn.

Například císař Augustus měl na adresu Heroda velikého pronést v řečtině velmi jízlivou slovní hříčku: *Lepé je být Herodovým vepřem než synem*^(*). Ta naráží na to, že v tomto posledním období Herodes trpěl velmi těžkou nemocí (snad Fournierova gangréna; <https://de.wikipedia.org/wiki/Fournier-Gangr%C3%A4n>), která dováděla jeho paranoiu do extrému. Betlémská nevinátka nestála nikomu za zmínku, když vcelku v téže době nechal popravit svou manželku Mirriame, dva syny, co měl s ní (Alexandra a Aristobula), a pár dnů přes svou smrtí, tzn. za další dva roky, i prvorozeného Antipatera (matka Doris). Jestliže paranoidní Herodes nechá popravit děti do dvou let, tak to vcelku odpovídá předpokladu, že Ježíš musel být novorozeně. Kdyby Herodes předpokládal, že Ježíšovi mohou být dva roky, tak by pro jistotu vyvraždil všechny "předškoláky". Po vojácích těžko čekat, že ověří věk nemluvnat podle rodného listu, aby se náhodou nedopustili justičního omylu. Navíc jestliže Herodes umírá roku 4 př. n. l., podle Josefa Flavia při zatmění měsíce 13. března 4 př. n. l., pak od roku 6 do 4 není moc času na cestu do Egypta.

^(*) Melius est Herodis porcum esse quam filium. Řecky: ὄς [hys] vepř; υἱός [hyios] syn. Narážka na to, že Herodes coby Žid prasata nezabijí, ale své syny ano. Věta se dochovala pouze latinském překladu od Macrobia. V řečtině zněla pravděpodobně takto: Κρεῖσσον Ἡρώδου ὄα εἶναι ἢ υἱά. [Kreison Héródou hya einai é hyia.] (Saturnalia, 2:4:11; <https://en.wiktionary.org/wiki/%E1%BD%97%CF%82>; <https://el.wiktionary.org/wiki/%CE%B3%CE%B9%CE%BF%CF%82>; překlad do řečtiny Lucie Fialková)

Částečné zatmění měsíce (okluze), při kterém podle Josefa Flavia umírá Herodes veliký

Jak mudrci nacházejí Ježíše

Mudrci v Betlémě hledají nějaké vyjímečné dítě, které se mělo narodit pod královskou hvězdou - 29.3. nebo 26.12. (hebrejská data viz příloha). Předpokládáme, že mágové se vydali ze své domoviny řadu měsíců po březnové konjunkci, a tak nestihli v Jeruzalémě ani konjunkci 26. prosince 7 př. n. l. ani následnou 23. ledna 6 př. n. l. Mohli si spočítat, že další bude o měsíc později, 20.02.0006 př. n. l., ale už neměli jistotu, zda ještě vůbec nějaká bude: 13. konjunkcí Jupitera, Saturna s Měsícem za jeden rok je opravdu hodně. Vydrží tak dlouho pohromadě? Budou ji ještě večer vůbec vidět, nebudou mraky na obloze, nezastíní ji Slunce?

Je třeba připomenout, že 20.2. je sobota, alespoň pokud sedí naše počítání, ale je to pravděpodobné (viz přílohy). V sobotu ale pravověrní židé nemohou cestovat více než cca kilometr. Do Betléma do Jeruzaléma proto dorazili již v pátek a zřejmě byli hosty u nějaké významné osoby, např. představeného synagogy. U něho strávili celou sobotu a probrali všechny novinky, zejména: Není tu nějaké dítě, které se narodilo 26.12. minulý rok? Betlém není až tak velké sídlo, takže novorozenců je pomálu. Slyší vyprávění o dívce s nemanželským dítětem, co porodila v jednom z místních chlévů, kterou si přitáhl Josef. "To svět neviděl, jakou nám udělal ostudu."

Mágové museli být ve své době sociálně úspěšní lidé – bohatí, vzdělaní s řadou otroků, že je i Herodes bere vážně. Tedy jistě neskočili po prvním dítěti, které našli. Ale mudrcům muselo vše zapadat do jejich tabulek

a astrologických předpovědí. Záchytným bodem jim bylo, že hledají dítě, jehož život je spjat s vyjímečnými konjunkcemi. Čekají napjatě na západ Slunce, čili začátek neděle, a z centra Betléma vyráží ve směru hvězdy, tzn. na západ.

Proto, když 20. února uviděli konjunkci po západu slunce, "se zaradovali velikou radostí" – dostali ještě jednu šanci. Možná měli strach, že ji kvůli mrakům či proti slunci neuvidí. Úplně poslední rozpadající se konjunkce 20.02.0006 př. n. l. trvala velmi krátce. Objevila se po západu Slunce a viditelná byla přibližně hodinu, než sama zapadla. Z jejího tvaru, třeba spojnice Jupitera a Saturnu, mohli usuzovat na místo dítěte v Betlémě. Kdo ví?

Přístřešek, kde přespává Josef s Marií je směrem na západ, kde zapadá jejich hvězda. Mágové tam jdou, vyprávějí svůj příběh a ptají se na podrobnosti o dítěti. Mudrci se o jeho vyjímečnosti chtějí nějak osobně přesvědčit. Informace o tom dítěte musely vyvážit ono trapné prostředí jeho porodu. Zkusme si to představit, jak to mohlo vypadat.

Zřejmě se znovu probíraly okolnosti prapodivného a nevysvětlitelného Mariina těhotenství - jak se zřejmě jakýmsi soudním šetřením *shledalo*^(*), že je panna (viz Klimeš 2008, str. 43), jak Josef dostal ve snu pokyn, aby si ji ponechal. Ona jistě vyprávěla znova vidění anděla Gabriela (גַּבְרִיאֵל gavr-i-el, síla-moje-Bůh – asi odkaz na apokalypsu v knize Daniel). Kdy to bylo? Dva dny před 1. Nisanem. Anděl, řecky ἄγγελος i hebrejsky מַלְאָךְ [mal'ach], znamená posel, vyslanec^(**). Mohl tedy Merkur - planeta Boží komunikace - označovat anděla? Jistě ano. Tedy 29. 3. tedy nešlo o konjunkci označující narození, ale početí krále. Jinými slovy, aby tři králové někde zanechali zlato, kadidlo a myrhu, museli je Josef s Marií nadchnout pro myšlenku, že toto opovrhované, ničím nenápadné dítě v přístřešku pro dobytek je Boží syn.

^(*)Stručné vysvětlení pro ty, které nemají po ruce citovanou knihu. Když se česky použije termín "ohledání", ví se, že se jedná o "lékařské ohledání mrtvolky s vystavením dokladu o úmrtí". Termín shledat (εὐρίσκειν heuriskein) je podobný, byť ne tak vyhraněný, dobový právní termín, který se používal, když společenství jakýmsi lidovým soudem rozsuzovalo spory ohledně panenství, viz Dt 22,13–21 v řecké Septuagintě.

^(**)Řecký původ slova anděl je z perského "kůň", tedy posel na koni; <https://el.wiktionary.org/wiki/%E1%BC%84%CE%B3%CE%B3%CE%B5%CE%BB%CE%BF%CF%82>

Po nalezení rodiny v opravdu nelichotivých podmínkách muselo něco přesvědčit mudrce, aby tam zanechali dary nesmírné ceny. Dary totiž byly původně určeny jako důstojný dar pro královského syna, tedy pro běžného řemeslníka museli představovat dechberoucí bohatství. Mudrci si jistě ověřili, zda data, která mají z hvězd, jsou v souladu s tím, co jim vypráví Marie s Josefem. Muselo jim minimálně sedět zjevení anděla s datem konjunkce 29.3., zda se Ježíš opravdu narodil 26.12. ap. I když tyto argumenty pro dnešního člověka už nejsou přesvědčivé, zjevně byly dostatečně přesvědčivé pro mudrce, jinak by si zklamaně odnesli své dary zpět do své domoviny. V tuto dobu tedy radostné zvěsti postupně uvěřilo devět lidí v tomto pořadí: Maria, Alžběta, Zachariáš, Josef, prorokyně Anna, Simeon a řekněme tři mudrci. Tito lidé nakonec položili základ křesťanství.

Při tomto rozhovoru si i vyměnili své obavy z Heroda, které se pak promítly Josefovi do snu. Hned následující dny tedy překotně utíkají – mudrci domů a Josef se svou rodinou do Egypta, a tak v přístřešku pro dobytek či pod širým nebem žili Josef s Marií dost možná několik týdnů, po dobu očišťování až do útěku do Egypta. Teoreticky je možná úvaha, že nocování v chlévě se týkalo jen Mariina porodu nemanželského dítěte - aby neznesvětila obydlí pravověrných Židů, ale po porodu či po dnech očišťování a obětování prvorozeného

v chrámě je mohli příbuzní přijmout do nějakého domu.

Z toho vyplývá, že mudrci dorážejí do Betléma až řadu dní až možná i týdnů po narození Ježíše, tzn. po 26. prosinci 7 př. n. l. a ne vzápětí po narození, jaká je obecná představa. Jestli mají mudrci dorazit do Jeruzaléma po konci očišťování Marie a obětování Ježíše v Chrámu, pak museli dorazit do Jeruzaléma někdy po 04.02. a do Betléma 20.02.0006 př. n. l.. Tento poslední den také dorazili do Betléma a tehdy po západu slunce také proběhlo ono pověstné klanění králů, jak ho vidíme na mnoha obrazech.

Nový král v ohrožení

Všem je ale divné, jak moc angažovaně se o dítě zajímal Herodes. Navíc zlověstné znamení při předposlední konjunkci - 23. ledna – Měsíc přešel přes Saturn, okluze. Ve starověku okluze Jupitera se četla jako smrt krále (viz výše smrt Heroda při okluzi Měsíce). Tedy zde to znamená, že nový král je v ohrožení. Navíc jak mudrci, tak Josef interpretují své sny a z nich vyplývá, že v Betlémě není pro nového krále bezpečno a je třeba co nejrychleji zmizet. Josef ještě v noci nakládá ženu a dítě a zřejmě jen díky darům tří králů má prostředky na tak dalekou cestu do Egypta. Píše se rok 6 př. n. l., Ježíš je starý přibližně dva měsíce. Za dva roky, 4 př. n. l., umírá Herodes. Josef usuzuje, že je možné se vrátit z emigrace domů. Do rodného Betléma nemůže - nejen že přijal ženu s nemanželským dítětem, ale kvůli tomu dítěti jim Herodes vyvraždil kojence v širokém okolí. To se jen tak nezapomíná.

Karavanní stezky, po kterých asi cestovali i mágové a Josef utekl s rodinou do Egypta

Z těchto důvodů a ze strachu před Herodovým synem Archelaem se proto Josef usidluje v rodišti své mladé ženy, v Nazaretě. Nazaret podle vykopávek byla tou dobou naprosto bezvýznamná zemědělská vesnice o přibližně 300 lidech (Jenks 1995). Na přelomu letopočtu byl Nazaret asi tak slavný jako Chlumany. Jeho údělem i údělem malého Ježíše bude převážně rolnická práce a pastevectví. Totiž i když se jak o Josefovi, tak o Ježíšovi píše, že jsou tesaři (τεκτων [tekton]; Mt 13,55; Mk 6,3), přesto neznáme ani jedno tesařské podobenství Ježíše, pouze příměr o trámu a třísece v oku bližního (Mt 7, 3). Všechna podobenství jsou převážně buď pastevecká nebo zemědělská. Takže s tou tesařinou to asi nebylo slavné.

Na přelomu letopočtu byl Nazaret asi tak slavný jako Chlumany

Jestli s Josefem se stěhovali do Nazareta i děti z prvního manželství (např. Bible zmiňuje bratra Ježíše Jakuba), tak musely být opravdu nadšené - kvůli tátovo nové ženě a tomu harantovi zkysnou v takové díře! To by z části vysvětlovalo, proč i v dospělosti byly vztahy mezi Ježíšem a příbuznými velmi napjaté (Mt 8,22; Mt 12,48; Mk 3,21; Mt 10,36). Jakmile Ježíš začal uvažovat, že vyjde z anonymity do veřejného působení, raději se přestěhoval z Nazareta do rybářského města Kafarnau (Mt 4,13).

Teologické interpretace

Na návštěvě mudrců je absurdní, že dary mudrců pomohly napravit to, co sami mudrci způsobili. Ježíš by totiž nebyl v ohrožení života, kdyby se po něm ti samí učenci před pár dny veřejně nesháněli u Heroda. Těžko říci, jak to vnímal Josef. Popustíme-li uzdu odvážné teologické fantazii, možná to vnímal jako jedno velké Hospodinovo díky za to, že adoptoval jeho syna. Běžný starověký řemeslník nikdy v životě neměl dost finančních prostředků, aby si udělal dvouletý výlet do Egypta – centra světa. Uvědomme si, že samotný Ježíš se celý život pohyboval po území velkém asi 100 km. Je to, jako kdyby si nevolník za Marie Terezie udělal výlet do Ameriky. Podobně mohli tenkrát chápat vyvraždění nevinátek jako trest Boží obyvatelům Betléma za to, že nechali jeho syna narodit se v chlévě. To však ale mělo za následek, že do svého rodného města se Josef nemohl s Ježíšem už nikdy vrátit.

Je všeobecně známé, že podle teologie si Bůh nepřeje, abychom některé věci dělali, viz Desatero, Mt 13, 29 ap. Méně se ale zdůrazňuje fakt, že Bůh si nepřeje, abychom znali nějaké informace. Zmínku o tom máme na několika místech v evangeliích (Mt 13, 11; Mt 20, 23; Mt 24,3; J 16,12 ap.). Mezi další podobné nevhodné informace patří zjevně tyto: Kdy bude konec světa? Kdo bude po Ježíšově pravici a levici na konci světa? Dostaneme se do nebe nebo do pekla? Jaký byl původní znění evangelií a obecně Nového Zákona? (Máme k dispozici jen závěrečný řecký kompilát.) Datum, kdy se Ježíš narodil/zemřel? Zda měl či neměl sourozence (byť nevlastní)? Co byla Betlémská hvězda?

Teologické argumenty, proč je to takto nastavené, můžeme najít v analogii s rodokmenům, které kritizoval sv. Pavel: „Hloupým sporům o rodokmeny, rozbrojům a hádkám o Zákon se vyhýbej. Jsou zbytečné a k ničemu.“ (Ti3,9) podobně „...žádal jsem tě, abys [...] nikomu nedovolil učit odchýlným naukám a zabývat se bájemi a nekonečnými rodokmeny, které vedou spíše k jalovému hloubání, než k účasti víry na Božím záměru.“ (1Ti1,3-4) I já jsem na tomto článku strávil mnoho hodin, které byly asi tak užitečné jako kompilování nekonečných rodokmenů.

Kdybychom měli přesné informace na výše uvedené otázky přineslo by to jen víc škody než užítku, například lidé by se chlubili tím, že se narodili ve stejný den jako Ježíš, že jsou tedy něco lepšího. Písmo by se

bralo víc doslova a ne podle smyslu. Už takhle židé počítají písmenka v Genesis...

Proto i já jsem dospěl k názoru, že není možno dospět k jednoznačné jistotě, jak to bylo s Ježíšovo narozením. Ani můj návrh není nic víc než jedna z těch mnoha teorií, které se tváří hezky a pravdě-podobně. Z přírodovědného hlediska není možno už dále postupovat, protože se pohybujeme v čase, kdy se teprve začínaly stabilizovat kalendáře a zvyky, které byly kodifikovány do závazné podoby třeba až za několik století, viz přílohy a rozpory v datech.

Faktem je, že při tak málo výchozích informacích, které nám evangelia dávají, neexistuje žádné jednoznačné řešení záhady Betlémské hvězdy. Prostě nemůžeme se dopátrat k jistotě o datu Ježíšova narození. Každý, kdo tento jev zkoumá, si počíná stejně chaoticky jako bloudili krajinou tři králové či ptákovpravci - bloudí svými astronomickým a historickými znalostmi a říká si, zda ten či onen úkaz na obloze by byl schopen přimět tři bohaté hvězdáře k pouti přes stovky kilometrů. Nakonec dospívá jen ke své vlastní subjektivní jistotě, kterou prezentuje ostatním. Tak postupně vzniká fuzzy kolektivní jistota, kdy většina lidí, včetně mě, se dnes přiklání k této skoro rok trvající konjunkci Saturnu s Jupiterem, na kterou už kdysi dávno poukázal Johannes Kepler.

Věřící mají zcela osobité teologické postupy, které se samozřejmě nevěřících vůbec netýkají, ale které se svou podstatou podobají biologickým postupům při očkování. Církev se totiž v teologii chápe jako Ježíšovo tělo, jako žijící metaorganismus, podobně jako je třeba mraveniště.

Teologický postup ověřování tvrzení je takový, že někdo vymyslí tvrzení a následně se testuje reakce církve na ně. Když je reakce církve alergická, pak se ono tvrzení prohlásí za herezi. Naopak pokud takové tvrzení působí na církev blahodárně, může se stát takové tvrzení základem budoucího dogmatu, článku víry. Když asyřan Nestorius například tvrdil, že Ježíš nebyl pravý Bůh, církvi se to nelíbilo a vlastní alergickou reakcí toto tvrzení odvrhla a Nestoria prohlásila za heretika, anathemu. Naopak katolická církev naopak srostla s tvrzením, že existuje obcování svatých. I toto tvrzení vypadá nepochopitelně, ale církev na ně vlídně reaguje, souzní s životní zkušeností jednotlivých věřících i celku.

Samozřejmě že nevěřící si nyní ťukají na čelo. Ano, nikdo ale netvrdí, že je to vědecký postup. Víra není otázka přírodovědy. Každopádně je to přístup empirický – církev si dané tvrzení vyzkouší na svém těle, a pak k němu zaujme postoj. Možná je to absurdní, ale ani nevěřící nemohou popřít, že církev je s těmito archaickými technikami životaschopnější než jakákoli jiná firma či státní útvar na světě.

Pro mě jako autora tohoto článku to znamená, že jsem již vyčerpal všechny historicko-přírodovědné prostředky zkoumání, přesněji řečeno všechny své schopnosti a možnosti. Perštinu a akadštinu se již ve svém životě jistě nenaučím, byť bych mohl hlouběji nahlédnout astrologické úvahy tehdejších hvězdářů. Proto předávám tento článek ani ne tak nevěřícím, kterým jsou okolnosti Ježíšova narození ukradené, ale spíš věřícím, kteří si mohou otestovat reakci své vlastní křesťanské identity na překládaný model. Za pár set let empiricky uvidíme, jak životaschopný tento můj model Ježíšova dětství byl. Tímto způsobem se například ukázala velmi životaschopná Keplerova teorie konjukce Saturnu a Jupitera, protože mnoho věřících na ni reaguje vlídně už řadu století. Já jsem jeden z tohoto zástupu. Touto zvláštní empirickou technikou je církev uváděna Duchem sv. do veškeré pravdy (J 16, 13).

Můj přínos je minimální

a) Poukazuji na roli dosud málo zdůrazňovaného Měsíce - Novu a heliakálního východu hvězd 29. března 7 př. n. l., nebo v konstelace hvězd za jarní rovnodennosti 23. března

(trigon mezi Jupiterem a Novem), který by spolu s Merkurem mohl být interpretován jako andělovo zvěstování Panně Marii a okamžik početí Ježíše a od něho pak vedené kalkuly o předpokládaném narození nového židovského krále.

b) Upozorňuji na hebrejské názvy planet Jupitera, Saturnu a Měsíce v novoluní - spravedlivý (král), židovský, nový. Název pro planetu = chodící hvězda, popř. označení konjunkce - "hvězda" v singuláru. Dále že Merkur se považuje za planetu Boží komunikace s lidmi - tedy vhodné označení pro Božího anděla, posla.

c) Zajímavé je, že těchto asi třináct konjunkcí se vcelku uspokojivě kryje s církevním rokem. Zvěstování Panně Marii je 25. 3. Boží hod vánoční je 25. 12. Podle této teorie tedy narození Ježíše (vánoce) nebylo stanoveno, jak se od 12. století traduje, aby se krylo se zimním slunovratem (*Dies Natalis Solis Invicti* Narozeniny neporazitelného Slunce^(*)), ale jako časová koincidence s jiným astronomickým jevem - konjunkcí 26. 12. 7 př. n. l. Jen podle této teorie Tři králové nepřišli do Betléma 6. ledna, ale 4. února, po očišťování P. Marie, kdy se naposledy objevila konjunkce - Jupiter, Saturn, Měsíc.

(*) https://en.wikipedia.org/wiki/Sol_Invictus

d) Připomínám, jak chaoticky tehdy uvažovali a putovali ptáko- a hvězdopřevodci. Tedy že interpretovali především to, co viděli na obloze tu noc, kdy se jim "hvězda objevila" - změnu tvaru konjunkce či místo na obzoru, na které ukazovala.

e) Opakuji a zdůrazňuji známý fakt - Betlémská hvězda nebyla vizuálně nápadná, neboť si jí v Jeruzalémě nikdo nevšiml. Nemohla to tedy být ani kometa, ani supernova a nic přitahující všeobecnou pozornost. Byl to úkaz nabitý významem, ne oslnivá podívaná. Tím hůř pro nás, protože každý považuje a považoval za důležité něco jiného.

My a divný jazyk astrologie

Dnešní církev je vůči astrologii stejně rezervovaná, jako byli farizeové na přelomu letopočtu, i vcelku ze stejných důvodů. Ale u tří králů nejde o to, zda jejich pověrečné uvažování projde skrutiniem moderního vědeckého přístupu. Navíc mágové vůbec nemuseli být nějakými špičkovými znalci dobové astrologie, stejně jako ptákořevodci jistě nebyli kovanými ornitology. Bůh totiž komunikuje s každým člověkem tím jazykem, kterým rozumí daný člověk. Pro Boha je komunikace přes hvězdy stejně nepřirozená jako verbální komunikace přes Bibli. Bůh nemá hlasivky a jeho Slovo vypadá úplně jinak než naše, a tak se nám musí neustále přizpůsobovat, abychom mu alespoň trochu rozuměli.

Sv. Josef vždy komunikuje s Bohem přes sny. Kvůli snu si bere P. Marii za ženu i s nemanželským dítětem, kvůli snu jde do Egypta i se z něho na pokyn ve snu vrací. To byl jazyk sv. Josefa. Bůh se třemi králi komunikoval přes hvězdy. Já nejsem schopen věřit ani na hvězdy, ani na sny, proto Bůh se mnou komunikuje přes přírodovědu či psychologii.

Pro pochopení psychiky Ježíše je třeba si představit mysl adoptovaného dítěte, které bylo obklopeno lidmi, jenž byli v hloubi duše přesvědčeni o jeho Božském původu. To nebyli jen jeho rodiče - Maria s adoptivním otcem Josefem, ani jen tři mágové, kteří vážili dlouhou cestu i nákladné dary - prostředky na emigraci do Egypta, ale hlavně to byl Jan Křtitel, který byl od malička vychováván v přesvědčení, že on má připravit cestu skutečnému mesiáši, na co jej navedli samozřejmě jeho rodiče Alžběta a Zachariáš. Teprve pochopení kolektivní mysli této skupiny lidí toužebně očekávající příchod mesiáše nám otevře pohled na úvahy, motivaci a sebepojetí Ježíše, které jsou jinak vcelku nepochopitelné (Klimeš 2008).

Bez ohledu, jestli je čtenář ateista, nebo věří v Boží původ Ježíše, můžeme se shodnout na tom, že tato

kolektivní dynamika stála na počátku vzniku fenomenu, kterému říkáme křesťanství. Jinými slovy pokud nevezmeme vyprávění o Ježíšově adoptivním dětství za autentické, těžko můžeme pochopit psychiku dospělého Ježíše, stejně jako pro rodinné nastavení křesťanských hodnot.

Literatura

Divecký Jan: Židovské svátky. Nakladatelství P3K Praha 2005

Gematrie; online odkazy:

<http://kce.kabbalah.com/content/astrology>

<http://www.livekabbalah.org/index.php/home/gates-in-time/rosh-hodesh/sivan-gemini/>

<http://www.biblestudy.org/bibleref/meaning-of-numbers-in-bible/22.html>

Fiorelli Giuseppe: Descrizione di Pompei. Tipografia Italiana, Napoli, 1875, str. 441 online: <https://archive.org/stream/descrizionedipo01fiorgoog#page/n444/mode/2up>

Jenks Gregory C.: Looking for the Nazareth of Jesus. online:

https://www.academia.edu/17327131/Looking_for_the_Nazareth_of_Jesus.

Klimeš Jeronym: Psycholog a jeho svědectví o Kristu. Portál, Praha, 2008

Koch Dieter: The Star of Bethlehem. Pergula, 2014 online v anglickém překladu autora:

http://www.gilgamesh.ch/Koch_StvB_web.pdf

Molnar, Michael R.: The Star of Bethlehem. The Legacy of the Magi, Rutgers University Press, New Brunswick, New Jersey, London, 1999, ISBN 0-8135-2701-5.

Leicht Reimund: Planets in Ancient Hebrew Literature. in Wout van Bekkum, Naoya Katsumata eds.: Giving a diamond: essays in honor of Joseph Yahalom on the occasion of his seventieth birthday. 2011 ISBN 978-90-04-20381-5

Moravec Jan: Betlémská hvězda — fenomén astronomický, nebo literární? *Orientalia Antiqua Nova*, ZČU Plzeň 2003, online: <https://www.etf.cuni.cz/~moravec/predn/betlhv.pdf>

Parker, R. A.; Dubberstein, W. H.: *Babylonian Chronology*, Providence, R.I., 1956

Stellarium program, <http://www.stellarium.org/> Všechny astronomické obrázky a simulace.

Špelda Daniel: Proměny antické astronomie. in Houser, Pavel. Kapka metanového deště: další dialogy o současné vědě. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2007. 184 s. Bod. ISBN 978-80-7363-091-1.

Zucker Shay: Hebrew names of the planets . in D. Valls-Gabaud & A. Boksenberg, eds.: The Role of Astronomy in Society and Culture . Proceedings IAU Symposium No. 260, 2009

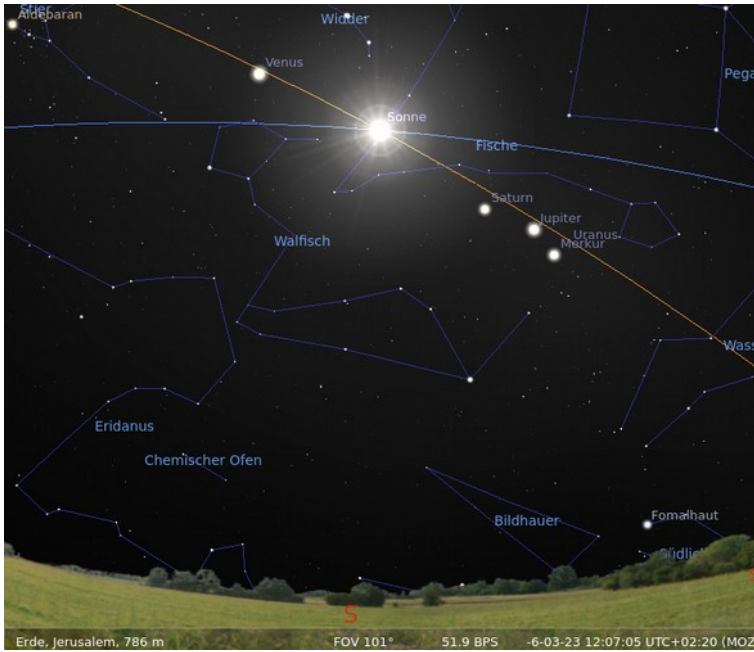
Příloha - Videá I - IV, galerie obrázků a použité skripty pro program Stellarium

online: <http://betlemskahvezda.klimes.us>

Jiná možnost Betlémské hvězdy zohledňující jarní rovnodennost

Moje znalosti Babylonské astrologie jsou chabé, nedokáži odhadnout, kam až sahali výpočty mudrců a co vše brali do úvahy. Ještě je totiž možnost, že je fascinovala rovnodennost, která se bohužel nedá přímo pozorovat jako slunovrat, ale musí se počítat.

Pozorování slunovratu je jednoduché. Každý večer pozorujete východ nebo západ slunce a vidíte, že na jaře se posouvá směrem k severozápadu. Tam někde se se Slunce 21.6. zastaví a zase se začne vracet (proto letní slunovrat) k jihozápadu, kde je zimní slunovrat 21.12.. Rovnodennost musíme spočítat jako prostřední den mezi těmito slunovraty. Není ničím vizuálně nápadná – v poledne 21.3. gregoriánského kalendáře projde Sluncem průsečíkem rovníku a ekliptiky. Jenže tyto dva kruhy nejsou na obloze nakresleny. Ty si hvězdáři kreslí do map.

Jarní rovnodennost 23.3.7 př.n.l. a posouvání bodu jarní rovnodennosti během minulých tisíciletí

Protože jarní rovnodenností začíná nový rok, považuje se souhvězdí ryb za poslední znamení zodiaku. Jednak je to poslední měsíc v roce, ale hvězdáři si všimli, že bod jarní rovnodennosti se pomalu přesouvá ke konci zvěrokruhu a teď někdy má procházet ramenem ryb (obrázek vpravo). Jinými slovy z stejně jako rybami začíná poslední měsíc v roce, tak vstupem bodu jarní rovnodennosti do Ryb začíná poslední období světa. Pro židovské astrology pochopitelně začíná období mesiáše.

Obrázek nalevo není na obloze vidět, protože je přehlušen modrou disperzí oblohy. Je to jarní rovnodennost podle dnešní definice – v poledne. Tehdy ji zřejmě pojímali k západu Slunce. Když v den jarní rovnodennosti (průsečík rovníku a ekliptiky) Slunce dne 23.3.0007 př. n. l. zapadá (18:00), tak stojí 15° od Venuše i 15° od Saturnu. Mars v stojí v opozici vůči Saturnu (180°) a s ním je v konjunkci Jupiter a Merkur. Měsíc je v trigonu (60°) vůči Jupiteru. Opět všech sedm chodících planet je v nějakém významném vztahu vůči sobě. I tato konstelace planet mohla být pro mudrce z východu onou nenápadnou hvězdou židovského krále, pokud zohledňovali jarní rovnodennost.

Příloha - Číslování roků

Léta Páně podle Dionisia Exigua („náš letopočet“, Anno Domini, Ante Christum Natum, Before Christ AD/a.C.n., BC)	3 po Kr.	2 po Kr.	1 po Kr.	1 př. Kr.	2 př. Kr.	3 př. Kr.	7 př. Kr.
Astronomie	3	2	1	0	-1	-2	-6
Židovský kalendář (Anno Mundi, AM)	3764	3763	3762	3761	3760	3759	3755
Římský kalendář od založení města (ab urbe condita, AUC)	756	755	754	753	752	751	747
Seleukovská éra (Anno Graegorum, AG)	314	313	312	311	310	309	305

Jestliže konjunkce se udála 29. března 7 př. n. l (podle juliánského kalendáře), pak astronomický zápis je -0006-03-29 a JDN (Julian day number) je 1718954. Juliánské číslo vzniklo postupným očíslováním dnů, tak jak jdou po sobě od 1.1.4713 př. Kr.

Příloha - Určování úhlové vzdálenosti pomocí natažené ruky

Jupiter se Saturnem tedy byli celý rok 7 př. n. l. na vzdálenost přibližně dvou prstů, což je u planet hodně kuriózní jev. Velikost úhlů si u svých prstů můžete zkalibrovat podle Velké medvědice.

Příloha - Řecká isopsefie a hebrejská gematrie, tabulky čísel

A alpha	1	I iota	10	P rho	100
B beta	2	K kappa	20	Σ sigma	200
Γ gamma	3	Λ lambda	30	T tau	300
Δ delta	4	M mu	40	Υ upsilon	400
E epsilon	5	N nu	50	Φ phi	500
F digamma	6	Ξ xi	60	X khi	600
Z zeta	7	O omicron	70	Ψ psi	700
H eta	8	Π pi	80	Ω omega	800
Θ theta	9	Ϟ koppa	90	Ɔ sampi	900

Miluji, jejíž číslo (arithmos) je FME: $\phi=500, \mu=40, \epsilon=5. \phi\mu\epsilon=545$. Toto je součet, jak znělo jméno vyvolené, můžeme jen hádat.

9	8	7	6	5	4	3	2	1	Multiples of 10	
ט	ח	ז	ו	ה	ד	ג	ב	א		
יט	יח	יז	יז	טו	יד	יג	יב	יא	י	10
כט	כח	כז	כו	כה	כד	כג	כב	כא	כ	20
לט	לח	לז	לו	לה	לד	לג	לב	לא	ל	30
מט	מח	מז	מו	מה	מד	מג	מב	מא	מ	40
נט	נח	נז	נו	נה	נד	נג	נב	נא	נ	50
סט	סח	סז	סו	סה	סד	סג	סב	סא	ס	60
עט	עח	עז	עו	עה	עד	עג	עב	עא	ע	70
פט	פח	פז	פו	פה	פד	פג	פב	פא	פ	80
צט	צח	צז	צו	צה	צד	צג	צב	צא	צ	90
קט	קח	קז	קו	קה	קד	קג	קב	קא	ק	100
רט	רח	רז	רו	רה	רד	רג	רב	רא	ר	200
שט	שח	שז	שו	שה	שד	שג	שב	שא	ש	300
תט	תח	תז	תו	תה	תד	תג	תב	תא	ת	400

http://www.hebrew4christians.com/Grammar/Unit_Eight/Letters_as_Numbers/letters_as_numbers.html

Z tabulky je patrný výpočet čísel u slova hvězda (Merkur): כב-כו je 26 - 22.

Příloha - Chaldejské a Ptolemaiovo pořadí planet

Chaldejci (jižní Mesopotámie) vcelku logicky seřadili planety podle toho, jak se rychle pohybují po nebeské klenbě, kdy se vzájemně předbíhají, viz video II. Nejpomalejší je Saturn, nejrychlejší je Měsíc:

Saturn, Jupiter, Mars, Slunce, Venuše, Merkur, Měsíc

O pár století později Claudius Ptolemaios (Alexandrie, Egypt) přeskupil pořadí "bludných hvězd" tak, aby začínaly Sluncem:

Slunce, Venuše, Merkur, Měsíc, Saturn, Jupiter, Mars

Ptolemaius (Egyptřané), Římané i Peršané (zoroastrismus) považovali jako my za začátek dne svítání, tedy řada planet i řada dní začínala Sluncem a jeho dnem čili nedělí (dies Solis = Sunday). Naproti tomu Židé a Babyloňané (Chaldejci) považovali za začátek dne západ Slunce a páni dnů se pak počítali od Saturna (den Saturna = sobota, Satur/n/day).

Příloha - Pánové hodin a názvy dnů v týdnu

Židé používají sedmidenní týden od nepaměti, možná od 2. či 3. tisíciletí př. Kr. Odvozují jej od knihy Genesis (Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi v sedmi dnech) a je to přibližně čtvrtina lunárního měsíce, čili doba, za kterou se na obloze objeví či zmizí vizuální polovina Měsíce. Římané naproti tomu převzali tento zvyk asi jen dvě století př. Kr. a zřejmě potřebovali nějak je dát do souladu se svým náboženstvím a světovým názorem. K tomu zřejmě sloužili Pánové hodin a dnů - propojili tradiční týden s planetami jakousi pseudovědeckou teorií.

Pánové hodin se stanovují zpravidla od první hodiny denní buď podle chaldejského pořadí planet od soboty, nebo podle ptolemaiovského pořadí planet od neděle. Oběma způsoby dostáváme stejnou tabulku, takže si to ukážeme na chaldejském pořadí planet (Saturn, Jupiter, Mars, Slunce, Venuše, Merkur, Měsíc). Podle Ptolemaiovo pořadí by tabulka začínala v Neděli ráno Sluncem (v následující tabulce označeno *):

První, nejpomalejší a nejstudenější planetou je Saturn, takže se začne nocí Saturna, tzn. v sobotu první hodinou *noční* a jede se po hodinách, po šípkách dolu stále dokola po dnech až do konce týdne (do pátku 12. hodiny noční).

Značení podle západu Slunce (1. denní hodina) se používalo souběžně se značením podle svítání do cca 4. století. Naopak označení dne podle 1. denní hodiny (svítání) se používá dodnes, zřejmě protože ho používali Římané, Egyptřané a koneckonců i Parthové (Persie, zoroastrismus).

Pánové hodin je jediný mi známý způsob, jak z pořadí planet podle rychlosti dostat pořadí planet podle dnů v týdnů, tzn. transformaci [Saturn, Jupiter, Mars, Slunce, Venuše, Merkur, Měsíc] na [Saturn, Slunce, Měsíc, Mars, Merkur, Jupiter, Venuše] čili sobota-pátek, kterou používáme dodnes. Je to sice dost absurdní operace, ale zdá se, že takto to opravdu historicky vzniklo.

Podle západu	SOBOTA	Neděle	Pondělí	Úterý	Středa	Čtvrtek	Pátek
Podle svítání (my)	Středa	Čtvrtek	Pátek	Sobota	Neděle	Pondělí	Úterý
1. noční hodina	↓ SATURN	Slunce	Měsíc	Mars	Merkur	Jupiter	Venuše
2. noční hodina	↓ Jupiter	Venuše	Saturn	Slunce	Měsíc	Mars	Merkur
3. noční hodina	↓ Mars	Merkur	Jupiter	Venuše	Saturn	Slunce	Měsíc
4. noční hodina	↓ Slunce	Měsíc	Mars	Merkur	Jupiter	Venuše	Saturn
5. noční hodina	↓ Venuše	Saturn	Slunce	Měsíc	Mars	Merkur	Jupiter
6. noční hodina	↓ Merkur	Jupiter	Venuše	Saturn	Slunce	Měsíc	Mars
7. noční hodina	↓ Měsíc	Mars	Merkur	Jupiter	Venuše	Saturn	Slunce
8. noční hodina	Saturn	Slunce	Měsíc	Mars	Merkur	Jupiter	Venuše
9. noční hodina	Jupiter	Venuše	Saturn	Slunce	Měsíc	Mars	Merkur
10. noční hodina	Mars	Merkur	Jupiter	Venuše	Saturn	Slunce	Měsíc
11. noční hodina	Slunce	Měsíc	Mars	Merkur	Jupiter	Venuše	Saturn
12. noční hodina	Venuše	Saturn	Slunce	Měsíc	Mars	Merkur	Jupiter
1. denní hodina	Merkur	Jupiter	Venuše	Saturn	↓ Slunce*	Měsíc	Mars
2. denní hodina	Měsíc	Mars	Merkur	Jupiter	↓ Venuše	Saturn	Slunce
3. denní hodina	Saturn	Slunce	Měsíc	Mars	Merkur	Jupiter	Venuše
4. denní hodina	Jupiter	Venuše	Saturn	Slunce	Měsíc	Mars	Merkur
5. denní hodina	Mars	Merkur	Jupiter	Venuše	Saturn	Slunce	Měsíc
6. denní hodina	Slunce	Měsíc	Mars	Merkur	Jupiter	Venuše	Saturn
7. denní hodina	Venuše	Saturn	Slunce	Měsíc	Mars	Merkur	Jupiter
8. denní hodina	Merkur	Jupiter	Venuše	Saturn	Slunce	Měsíc	Mars
9. denní hodina	Měsíc	Mars	Merkur	Jupiter	Venuše	Saturn	Slunce
10. denní hodina	Saturn	Slunce	Měsíc	Mars	Merkur	Jupiter	Venuše
11. denní hodina	Jupiter	Venuše	Saturn	Slunce	Měsíc	Mars	Merkur
12. denní hodina	Mars → ↑	Merkur	Jupiter	Venuše	Saturn	Slunce	Měsíc

Příloha - Pánové dnů

	Neděle	Pondělí	Úterý	Středa	Čtvrtek	Pátek	Sobota
Pán dne	Slunce	Měsíc	Mars	Merkur	Jupiter	Venuše	Saturn
Pán noci	Merkur	Jupiter	Venuše	Saturn	Slunce	Měsíc	Mars

Jedná se o první denní a první noční hodinu u pánů hodin. Nyní už pořadí dnů v týdnu a odpovídajících planet neodpovídá rychlosti, jak se pohybují na obloze.

Zde vidíme i důvod, proč byl Saturn označován za hvězdu Židů: Sobota - שבת [šabat] - Saturn שבתאי [šabataji]. Srovnejte pozůstatek této tradice v anglických názvech dnů: Saturday, Sunday, Monday - Saturn, Slunce, Měsíc. České názvosloví vychází z pořadových čísel: čtvrtek, pátek – čtvrtý, pátý den. Je podobné jako hebrejské: Neděle – den první (יום ראשון; jom rišon), pondělí – den druhý (יום שני; jom šeni) atd.

Příloha – Babylonské názvy dnů, které ale také později změnili na neutrální

Den	Patronát
Neděle	Shamash, Slunce

Den	Patronát
Pondělí	Sin, Měsíc
Úterý	Nergal, Mars
Středa	Nabu, Merkur
Čtvrtek	Marduk (Bel), Jupiter
Pátek	Ištar (Beltis), Venuše
Sobota	Ninib, Saturn

Příloha - Heliakální a akronychální východ planety

Heliakální východ planety je těsně před východem Slunce (12. hodina noční), viz video I. Z povahy věci vyplývá, že je to de facto konjunkce dané planety se Sluncem v první hodině denní. Akronychální východ planety je východ planety naopak těsně po západu Slunce (1. hodina noční) a jedná se o oposici Slunce - obě tělesa jsou na protilehlých koncích obzoru.

Je užitečné si uvědomit, že oba východy jsou na východě, i když Slunce samo je jednou na východním a podruhé na západním obzoru. Dále záleží, jak se v dané oblasti určoval začátek dne - od svítání nebo od západu, neboť podle toho může spadat daný východ do jiného kalendářního dne, než jak ho máme určený my (dle půlnoci). To souvisí s tzv. pány hodin a dnů.

Příloha - Staré a nové hebrejské názvy planet a znamení zvířetníku

Základním zdrojem je Epifan ze Salamin na Kypru (310 – 320 až 403 po Kr.) v jeho díle Panarion v 16. kapitole (2:3 – 2:5 Proti farizeům) kritizuje, že Židé dali planetám nesrozumitelná jména, a tudíž je uvádí transliterované z hebrejštiny do řečtiny. (český překlad je v Patristické čítance; Epiphanius, Panarion (Adversus Haereses), Epiphanius Bände 1-3, Holl, Hinrichs'sche, 1915-1933; <http://cts.perseids.org/read/greekLit/tlg2021/tlg002/opp-grc1/16.2.2-16.3.1;>)

	Moderní, tradiční		Stará terminologie podle Epiphania	
Slunce	Chama "od slova horký"	חמה	Chama	ἡμά=חמה
			Šemeš	σέμεξ=שמש
Měsíc	Lebana "od slova bělavý"	לבנה	(ha)Labana	ἄλβανᾶ=הלבנה
			Jareach	ἰέρει=יר
Novolunní	Molad "od slova zrozený"	מולד		
Kalendářní m.	Chodeš "od slova nový"	שודש		
Merkur	Kochav "(ten) hvězda"	כוכב	Kochev Ochomod	χωχέβ ὄχομόδ
Venuše	Kochav noga "od jasný"	כוכב נוגה	Zerua	ζερουᾶ = זרועה ?
	Kochevet "(ta) hvězda"	כוכבת	Luet	λουήθ = ? להת
	Kochavta "(ta) hvězda"	כוכבתה		
Mars	Maadim "od slova červený"	מאדים	Okbol	χωχέβ ὀκβόλ
Jupiter	Cedek "od spravedlnost"	צדק	Baal	χωχέβ βάαλ=לצדק כוכב
Saturn	Šabatai "od slova sobota"	שבתאי	Šabet	χωχέβ σαβήθ=שבת

Bez zajímavosti není, že Cedek, zřejmě pochází z fénického Συδνκ = "Zedek" = "Jupiter" a bylo to původně označení i pro Jerusalém. I označení tamějšího kněze z dob Abraháma Melchicedeka, znamenalo král cedeka čili král/kněz Jerusaléma. Jinými slovy je to velmi stará tradice. (Detaily viz

<http://www.jewishencyclopedia.com/articles/10602-melchizedek>). Baal (בעל) je dodnes označení obecné pro pána (pan Novák), pro manžela a základem je i složených slov jako Belzebub (בעל זבוב, pán much, kde zevuv či zebub znamená hmyz či mouchy.)

Dnešní hebrejské názvy souhvězdí zvěřetníku jsou stejná, která ve čtvrtém století po Kr. uvádí Epifan a vcelku se jedná o hebrejské ekvivalenty tradičních názvů zodiakálních znamení – lev, rak, blíženci ap.

Symbol	Sv. Str.	Česky	Latinsky	Řecky	Hebrejsky	Výslovnost	Josefův kmen
♈	V	Beran	Aries	Κριός/Kriós	טְלַח	tale	Judah
♉	V	Býk	Taurus	Ταῦρος/Tauros	שׁוֹר	šor	Issachar
♊	V	Blíženci	Gemini	Δίδυμοι/Didymoi	תְּאוֹמִים	te'omim	Zebulun
♋	J	Rak	Cancer	Καρκίνος/Karkīnos	סַרְטָן	sartan	Reuben
♌	J	Lev	Leo	Λέων/Léōn	אַרְיֵה	arje	Simeon
♍	J	Panna	Virgo	Παρθένος/Parthénos	בְּתוּלָה	betula	Gad
♎	Z	Váhy	Libra	Ζυγός/Zygós	מְאֵזַיִם	mo'eznajim	Ephraim
♏	Z	Štír	Scorpius	Σκορπιός/Skorpiós	אַקְרָב	akrav	Manasseh
♐	Z	Střelec	Sagittarius	Τοξότης/Toxótēs	קֶשֶׁת	kešet	Benjamin
♑	S	Kozoroh	Capricornus	Αἰγόκερος/Aigókerōs	גָּדִי	gadi	Dan
♒	S	Vodnář	Aquarius	Ἵδροχόος/Hydrochóos	דְּלִי	dli	Asher
♓	S	Ryby	Pisces	Ἰχθύες/Ichthýes	דָּגִים	dagim	Naphtali

<http://www.jewishencyclopedia.com/articles/15277-zodiac>

Příloha – fáze Měsíce hebrejsky

Hebrejský název	Překlad; český název	Začátek, stáří měsíce [dny]
מוֹלַד [molad]	zrozený; nov, novolunní	-1 – 2 (1. týden)
סַהַר רֵישׁוֹן [sahar rišon]	první srpek	3 – 4
רְבַע רֵישׁוֹן [reva rišon]	první čtvrt'	7 – 8 (2. týden)
		10 – 11
יְרֵחַ מָלֵא [jareach male]	plný měsíc; úplněk	14 – 15 (3. týden)
		17 – 18
רְבַע אַחֲרוֹן [reva acharon]	poslední čtvrt'	21 – 22
סַהַר אַחֲרוֹן [sahar acharon]	poslední srpek	25 – 26
מוֹלַד [molad]	zrozený; nov, novolunní	29½ (synodický vůči Slunci)
		27½ (siderický vůči hvězdám)
		cca 28 dní čili čtyři týdny (4×7)

Jubilejní a sabatikální roky

Pokud se sabatikální jubilejní roky počítaly podle proroka Daniela, jak uvádí Wacholder, pak Keplerova konjunkce na rok 7 př. n. l. nevychází, stejně jako na sabatikální rok nevychází ani tradiční rok Ježíšova narození 1 n. l. Na tradiční rok 1 n.l. vychází pouze 19leté cykly od stvoření světa (AM/3762 př. Kr.).

Upraveno dle Wacholder, Ben Zion, “Chronomessianism: The Timing of Messianic Movements and the Calendar of Sabbatical Cycles”, HUCA 46 (1975), p. 201-218.

Cyklus	Jubilejní cyklus	A.D.	Sabatikální roky							
1	-602	603 př.n.l.	-602	-595	-588	-581	-574	-567	-560	-553
2	-553	554 př.n.l.	-553	-546	-539	-532	-525	-518	-511	-504
3	-504	505 př.n.l.	-504	-497	-490	-483	-476	-469	-462	-455
4	-455	456 př.n.l.	-455	-448	-441	-434	-427	-420	-413	-406
5	-406	407 př.n.l.	-406	-399	-392	-385	-378	-371	-364	-357
6	-357	358 př.n.l.	-357	-350	-343	-336	-329	-322	-315	-308
7	-308	309 př.n.l.	-308	-301	-294	-287	-280	-273	-266	-259
8	-259	260 př.n.l.	-259	-252	-245	-238	-231	-224	-217	-210
9	-210	211 př.n.l.	-210	-203	-196	-189	-182	-175	-168	-161
10	-161	162 př.n.l.	-161	-154	-147	-140	-133	-126	-119	-112
11	-112	113 př.n.l.	-112	-105	-98	-91	-84	-77	-70	-63
12	-63	64 př.n.l.	-63	-56	-49	-42	-35	-28	-21	-14
13	-14	15 př.n.l.	-14	-7	0	7	14	21	28	35
			15 př.n.l.	8 př.n.l.	1 př.n.l.	7 n.l.	14 n.l.	21 n.l.	28 n.l.	35 n.l.
14	35	35 n.l.	35	42	49	56	63	70	77	84
15	84	84 n.l.	84	91	98	105	112	119	126	133
16	133	133 n.l.	133	140	147	154	161	168	175	182

Příloha - dny konjunkcí podle Židovského kalendáře

Židovský kalendář byl stabilizován přibližně až roku 359 p. Kr. (4119AM), takže není zcela jisté, že zpětně odvozené data hebrejského kalendáře odpovídají těm, které se skutečně historicky používaly.

Základem orientace v minulých datech je zjištění JDN čili Juliánského čísla dnů. To vzniklo očíslováním dnů, tak jak jdou po sobě od 1.1.4713 př. Kr. Problém je, že většina programů neumí toto číslo správně počítat a generují nejrůznější chyby.

V této tabulce jsou využity pravděpodobně nezávislé a důvěryhodné programy, jejichž výsledky si neprotiřečí. Jedná se o tabulkový kalkulátor Calc (součást Libreoffice) a skript americké kosmické agentury NASA (<http://bowie.gsfc.nasa.gov/time/julian.html>). Ty jsou i ve shodě s daty Jana Tomsy^(*). Třetím programem byl linuxovský hdate, který spolehlivě počítá hebrejské názvy lunárních měsíců, což se dá lehce ověřit podle Stellaria, popř. <http://wwwx.uwm.edu/cgi-bin/corre/calendar?3754>, viz skripty.

(*)Jan Tomsa: Program pro převody kalendářních dat. Říše hvězd 1/90 ročník 71

Upozornit je třeba na chaos v kalendářích. Calc udává dny v této době v juliánském kalendáři, ale pokud udává datum v astronomickém formátu, např. -0006, míní rok 6 př. n. l. a ne rok 0007 BC, jak by správně měl.

Program hdate udává čas v jakémkoli období v gregoriánském kalendáři, který je v tomto období o dva dny posunut oproti juliánskému, proto je třeba oba programy párovat podle JDN, neboť jinak počítají čas spolehlivě.

Program na stránce <https://naif.jpl.nasa.gov/naif/webgeocalc.html>, který je nutný po zjištění úhlové vzdálenosti planet, používá též gregoriánský kalendář a je třeba ho párovat podle juliánských dnů, které ale začínají v poledne a ne o půlnoci, což u rychle pohybujících se těles, jako je Měsíc, není úplně intuitivní a může vést k velké chybě.

Tato nekonsistence v kalendářích mě vedla prve k mylné domněnce, že první heliakální konjunkce byla 1. nisanu, což nemohla, protože Měsíc vyšel dříve než Slunce. Lunární měsíc začíná, když Měsíc zapadá po Slunci, tzn. že ten den i vychází po Slunci a je celý den překryt modrou oblohou.

den	den	datum podle	číslo	JDN -			
den	podle	programu CALC	dne	Julianské	Hebrejské datum	Význam	
podle	svítání	(Julianský	podle	číslo dne			
západu (dnes)	(dnes)	kalendář)	CALC	číslo dne	Hebrejské datum	Význam	
pátek	pondělí	23.03.0007	př. n. l. -696071	1718948	22 Adar II 3754	jarní rovnodennost	
čtvrtek	neděle ^(*)	29.03.0007	př. n. l. -696065	1718954	28 Adar II 3754	1. konjunkce, heliakální východ	
sobota	úterý	31.03.0007	př. n. l. -696063	1718956	1 Nisan 3754	Nový Rok, v Babylonu až 2. dubna	
středa	sobota	25.04.0007	př. n. l. -696038	1718981	26 Nisan 3754	2. konjunkce	
středa	sobota	23.05.0007	př. n. l. -696010	1719009	24 Iyyar 3754	3. konjunkce	
úterý	pátek	19.06.0007	př. n. l. -695983	1719036	22 Sivan 3754	4. konjunkce	
pondělí	čtvrtek	16.07.0007	př. n. l. -695956	1719063	19 Tammuz 3754	5. konjunkce	
neděle	středa	12.08.0007	př. n. l. -695929	1719090	17 Av 3754	6. konjunkce	
sobota	úterý	08.09.0007	př. n. l. -695902	1719117	14 Elul 3754	7. konjunkce	
pátek	pondělí	05.10.0007	př. n. l. -695875	1719144	12 Tishrei 3755	8. konjunkce	
čtvrtek	neděle	01.11.0007	př. n. l. -695848	1719171	9 Cheshvan 3755	9. konjunkce	
čtvrtek	neděle	29.11.0007	př. n. l. -695820	1719199	8 Kislev 3755	10. konjunkce – ukazovací	
						11. konjunkce – konec 10. lunárního	
středa	sobota	26.12.0007	př. n. l. -695793	1719226	5 Tevet 3755	měsíce po heliakálním východu	
						(trvání těhotenství)	
středa	sobota	23.01.0006	př. n. l. -695765	1719254	4 Sh'vat 3755	12. konjunkce – okluze	
středa	sobota	20.02.0006	př. n. l. -695737	1719282	2 Adar 3755	13. poslední konjunkce – klanění	
čtvrtek	neděle	25.12.0001	n. l. -693237	1721782	21 Tevet 3762	Tradiční narození Krista	
neděle	středa	06.02.0060	n. l. -672010	1743009	15 Sh'vat 3820	Doložená neděle/středa	
pondělí	čtvrtek	28.08.0105	n. l. -655370	1759649	30 Av 3865	Bar Kochba	

^(*) Samotná konjunkce byla před svítáním, takže při pojmenování dne podle svítání by spadala ještě do soboty (12. hodiny noční). Na blízkém východě je ale běžnější počítání dne od západu slunce.

Příloha – Babylonské měsíce okolo heliakální konjunkce

Parker a Dubberstein (1956) přinášejí přehlednou tabulku přechodných čili hrudných měsíců všech babylonských roků před našim letopočtem. V následující tabulce jsou roky okolo heliakální konjunkce. Zlomky jsou anglická data juliánského kalendáře, např. 4/13 znamená 13. dubna 8 př.n. l. Tučně |7BC znamená přelom roků 8/7 př.n.l. Přestupný rok 19. cyklu babylonského kalendáře se pozná podle vloženého měsíce Ululu II. Ten byl v 17.9.0009 př.n.l., tzn. že následující roky nebyl přestupné. Heliakální konjunkce se objevila na sklonku prvního roku 19letého cyklu, 27. Adaru (podle programu hdate až 28. Adaru).

Všimněte si, že ač hebrejský kalendář vychází z babylonského – pozorování prvního srpku měsíce po západu slunce, přesto program hdate klade 1. nisan na den 31. března př.n.l. a Parker&Dubberstein na 2. dubna 7 př.n.l. To jsou minimálně dva dny rozdíl, který nevím, jak si mám vysvětlit, neboť oba zdroje jsou spolehlivé. P&D bohužel neuvádějí juliánské dny (JDN), takže není spolehlivý způsob, jak tyto rozpory spárovat.

ROK		NIS	AIA	SIM	DUZ	ABU	ULU	UII	TAS	ABA	KIS	TEB	SHA	ADD	ADDII
303 SE	9 př.n.l.	3/25	4/23	5/23	6/21	7/20	8/18	9/17	10/17	11/15	12/15 8BC	1/14	2/12	3/14	
304 SE	8 př. n. l.	4/13	5/12	6/10	7/10	8/8	9/7		10/6	11/5	12/4 7BC	1/3	2/1	3/3 *	
305 SE	7 př. n. l.	4/2	5/1	5/30	6/29	7/29	8/27		9/26	10/25	11/24	12/23 6BC	1/21	2/20	3/22
306 SE	6 př. n. l.	4/20	5/20	6/18	7/18	8/16	9/15		10/15	11/13	12/13 5BC	1/11	2/9	3/1	

Parker, R., & Dubberstein, W. H. (1956). *Babylonian Chronology 626 B.C. - A.D. 75.* (Vol. 19).

Židovské stvoření světa spadá do roku: 3762 př. Kr. nebo -3761 astronomicky. Když vydělíme 3762 (25.12.0001) délkou metonického cyklu, tzn. 19 lety, dostáváme rovných 198 cyklů.

Úhlové vzdálenosti mezi nebeskými tělesy

Ze Stellaria byly získány konkrétní data, časy a Juliánské dny (JD) s časem. JD se zadaly do stránek NASA/WebGeoCalc, které spočítají úhlové vzdálenosti k danému datu. Když pozorujeme hvězdy bez dalekohledu, nezáleží tolik na absolutní velikosti konjunkce, ale hlavně aby tělesa na obloze tvořily hezké uskupení, proto jsou vybarveny úhly do odchylky 5° (vzdálenost tří prstů) od astrologicky zajímavých čísel (180, 90, 60, 45, 30, 0). Navíc velké úhly se špatně měří bez dalekohledu na pořádné montáži.

JD UTC	1718947.907746000	1718953.631357000	1719226.318864000
Událost	rovnodennost	početí – heliakální k.	narození – 11. konj.
Datum juliánské	23.03.-0006	29.03.-0006	26.12.-0006
Čas Jeruzalém	12:08:00	05:30:00	22:00:00
Merkur/Venuše	41,4	40,3	53,9
Merkur/Měsíc	58,8	3,8	60,1
Merkur/Mars	170,9	179,1	27,7
Merkur/Jupiter	4,0	3,3	65,8
Merkur/Saturn	10,2	2,8	64,4
Venuše/Měsíc	100,2	37,0	113,9
Venuše/Mars	147,7	138,9	81,3
Venuše/Jupiter	37,6	43,3	119,4
Venuše/Saturn	31,2	37,5	118,1
Měsíc/Mars	112,2	175,6	32,6
Měsíc/Jupiter	62,7	7,1	6,0
Měsíc/Saturn	69,0	2,1	4,4
Mars/Jupiter	174,3	177,2	38,1
Mars/Saturn	178,5	176,3	36,8
Jupiter/Saturn	6,5	5,8	1,7

Stránky NASA WebGeoCalc jsou <https://wgc.jpl.nasa.gov:8443/webgeocalc/#AngularSeparation>. Zadání ovšem není triviální. Místo planet se musejí zadávat barycentra, pokud to jde, např. target 1,2: Saturn/Jupiter barycenter, observer: Earth, datum v americkém formátu 12/26/0006 BC, nebo jako JD s desetinnou tečkou (1718953.631357). Hlavní je ale správně nastavit manuálně modul, který je v adresáři: generic_kernels/spk/planets/de431_part-1.bsp. Bez něho to před naším letopočtem nefunguje. Program vrací data ve gregoriánském kalendáři, tzn. neodpovídá Calculu, který je v Juliánském a čas se musí přepočítávat na Jeruzalém, tzn. musí se cca 2:20 hodin přičíst k UTC času.

Příloha – Juliánský a gregoriánský kalendář včetně juliánského data

Juliánský kalendář zavedl Julius Caesar v roce 46 př. Kr. S mírnou úpravou roku 8 po Kr. vydržel až do 4.10.1582, kdy ho papež Řehoř XIII (Gregorius) nahradil přesnějším gregoriánským kalendářem, který používáme dodnes. Problém je v tom, že v historii se papežové nedrželi definovaného juliánského kalendáře a nevládali přechodné, hrudné roky, takže se liší spočítaný kalendář od historicky reálně používaného.

Bohužel u historických dat je někdy těžké určit, v jakém kalendáři jsou myšlena. V historických knihách se používá dobový kalendář, například řekne-li se, že tradiční datum Ježíšova narození je 25.12.0001, pak se to implicitně chápe v Juliánském kalendáři, i když ho v té době v Izraeli zřejmě ještě nepoužívali. Stejně datum v Gregoriánském kalendáři je 23.12.0001, ale v obou případech by to byla neděle a Juliánské datum by bylo

Juliánská data jsou nejlepším východiskem pro všechny historické a astronomické výpočty, protože představují pořadové číslo dnů od poledne pondělí 01.01.4713 př. n. l. (= 0 JD/JDN) v juliánském kalendáři, nebo od 24.11.-4713 v gregoriánském. U juliánského data je přesto chaos se začátkem dne - začíná v poledne (JD, výhodné pro astronomické výpočty), občansky o půlnoci, Židům při západu Slunce, Římanům při východu.

Například program Calc (Libreoffice) do 4.10.1582 používá Juliánský kalendář, od tohoto data do přítomnosti používá Gregoriánský (vyzkoušejte si zadat například neexistující datum 10.10.1582). Stejnou logiku využívá i program Stellarium. Naproti tomu program hdate, který jsem využíval pro hebrejské data, používá výhradně gregoriánský kalendář i pro přelom letopočtu, kdy ještě neexistoval (proleptická data).

Nejspolehlivější převod dat z Juliánského do Gregoriánského kalendáře je Richardsův algorismus^(*), který je uveden i na stránce https://en.wikipedia.org/wiki/Julian_day. Dá se implementovat do Calcu. Například Richard používá formuli $D = (\text{mod}(h, s)) \text{ div } u + 1$. Ta pak v Calcu vypadá následovně: $=\text{TRUNC}(1+\text{MOD}(H1;S1)/U1)$, jinými slovy celočíselný podíl $A \text{ div } B$ se musí nahradit funkcemi $=\text{TRUNC}(A/B)$.

^(*)Richards, E. G. (2013). Calendars. In S. E. Urban & P. K. Seidelmann, eds. Explanatory Supplement to the Astronomical Almanac, 3rd ed. (pp. 585–624). Mill Valley, Calif.: University Science Books. ISBN 978-1-89138-985-6

Příloha – Konjunkce a dny v týdnu

Židovský kalendář vychází z východů Slunce a fázi Měsíce, takže se dá zrekonstruovat zpětně, prolepticky. Opět ale nevím, co skutečně v historii používali, protože kodifikovaný byl okolo roku 359 po Kr.

V historii to ale bylo složitější s řadou dnů od pondělí až neděle. Příloze najdete tabulku pánů dnů a hodin, kteří dávali dnům jméno. Například sobota je den Saturnu (viz anglické Saturday = Saturn-day), neděle je den slunce (v němčině Son-tag), pondělí je den měsíce (Mond-day/tag) atd. Židům se ale přičilo označovat dny pohanskými božstvy a jejich hvězdami a místo toho používali a dodnes používají pro označování dnů číslovky podle knihy Genesis (neděle=1; sobota, den odpočínutí=7; čtvrtek="den pátý" יוֹם חַמִּישִׁי [jom chamiši]). Navíc dny byly porůznu označovány buď podle pána první hodiny ranní nebo podle pána první hodiny noční. Dalším zdrojem zmatků je, zda se mají pánové dnů počítat od první hodiny denní nebo noční. Nám začíná den svítáním, ale na blízkém východě jej počítali od západu Slunce.

Není divu, že je to dodnes zdrojem dost podstatných zmatků. Například v Pompejích se našel nápis "*VIII idus Febr(u)arius dies solis*" (<https://en.wikipedia.org/wiki/Week>; https://en.wikipedia.org/wiki/Planetary_hours). To by po všech korekcích měl být podle našeho kalendáře 6. únor roku 60 - nejstarší doložený den v týdnu. Jenže v našem kalendáři tento den není neděle (dies solis, den Slunce), ale středa, tedy den Merkuru. Je to rozpor? Nebo známka toho, že postupné střídání dnů bylo někdy přerušeno? Ne, to jen znamená, že pisatel té věty neoznačoval dny podle pána první hodiny denní jako my, ale podle pána první hodiny noční. Prostě dni, kterému my říkáme středa (den Merkuru), on říkal neděle (den Slunce). Tato pojmenování stejně jako dnes nemají vcelku nic společného s tím, co je t.č. vidět na obloze, ale tehdy to sloužilo k astrologickým interpretacím či možná i k náboženským úkonům. (To vše ovšem platí jen za předpokladu, že pány dnů počítali od svítání jako Římané, a ne od západu slunce jako Židé.)

Jestliže konjunkce se udála 29. března 7 př. n. l, pak astronomický zápis je -0006-03-29 a JDN (Julian day

number) je 1718954 Tento den ale uchovávají tabulkové editory pod jiným číslem, např. v Calc z Libreoffice je to -696065. Podle našeho řazení dnů připadá na neděli. Řazení dnů pondělí až neděle od té doby prý ještě nebylo přerušeno, ale nevíme, jestli mudrci počítali den už podle novější konvence od svítání, jako například parthové, nebo podle starší konvence od západu Slunce, jak je typičtější pro tamní oblast.

Jestliže roku 60 používají v Pompejích naši sekvenci dnů v týdnu, byť označované podle západu, pak je dost pravděpodobné, že ji na přelomu letopočtu už používali také. Tři králové coby babylonští hvězdáři by měli používat systém, který popsal Vettius Valens roku 160, kdy den měl název podle první hodiny noční, na rozdíl od našeho systému, kdy den je určen podle svítání.

Nicméně pro nás je zajímavé, že pokud by používali na svou dobu modernější, náš způsob označování dnů v týdnu podle svítání a ne podle západu. Pak jim březnová i prosincová konjunkce připadla na sobotu čili na den Židů, Saturnu, což asi opět nepovažovali za náhodu, viz příloha konjunkce podle židovského kalendáře.

Verze ze dne: 01.08.2019 10:55